

3^α ΚΕΝΙΑ

ΕΜΜΗΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

200 δραχ

vo 9

ΜΑΡΤΗΣ '97

*ακροβατώντας
στον κλεμμένο χρόνο*

ΤΟ ΠΑΧΟΣ ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΚΙ Ο ΠΙΑΤΟΣ ΑΥΤΟΙ ΞΕΡΟΥΝ...

αστικός τομέας δέλτα τεύχος 2, φλεβάρης 1998 στις δυτικές συνοικίες

για τις παλιές οίχαρες μη μιλιάς στα πιο μεγάλα κάνουν πίσω...

Η ΠΕΝΙΚΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΟΠΛΟ ΤΩΝ ΑΦΕΝΤΙΚΩΝ.

αυτοκόλλητα από τους βαλκάνιους προελατίους

για γενίκευση (αλήθεια ωστόσο)

και το έντυπο στο άλλο...

Αυτό το είχε πει παλιά μια καρδιά... Πού κολλάει; Σε κάτι λίγα που θέλουμε να πούμε για την 3η γενιά. Έτσι, ένα μήνα πριν χρονοίσει.

Μια πέτρα είναι εύστοχη για τον ίδιο λόγο που είναι εύστοχη μια σκέψη ή μια λέξη; επειδή σημαδεύει. Κι εμείς εδώ αυτό κάνουμε. Το παλεύουμε τουλάχιστον.

Δοιπόν: - Τι γνώμη έχετε σχηματίσει; Πάντως εμείς λέμε πως μέχρι τώρα 'δεν σας πούλησαμε'. Δηλαδή το απλό: δεν σας κοροϊδεύουμε, δεν σας παραμυθιάζουμε. Ένα έντυπο είναι αυτό που γράφει. Live 'n' kicking. - Η θεματολογία μας παιδεύει. Και την παιδεύουμε. Αυτό το τότμα μας κάνει καλό. Γιατί έχουμε μεν κάποιες θεματικές προτεραιότητες, αλλά το λούκι της κοινοτυπίας είναι και μεγάλο και γλιστερό. Προσπαθούμε να αποφεύγουμε τις παγίδες και τις κακοτοπιές. Ακόμα κι όταν κάνουμε πλάκα - κυρίως τότε.

- Κάποιο κείμενο εδώ, κάποιο άλλο εκεί, μπορεί να σας ζορίσει στην ανάγνωση. (Στο γράψιμο να δείτε ζόρι!) Μη φανταστείτε πως πούλαμε μούρη. Γίνονται αντικειμενικές δυσκολίες, υπάρχουν και υποκειμενικές δυσκολίες. Η εξοικείωση λείπει, και το λέμε για μας, μπορεί όμως να ισχύει και για εσάς. Εξοικείωση με έννοιες, απόψεις, κλπ. Πάντως δεν είναι όλα εύπεπτα, έτσι; Βιδικά εκείνα που είναι σημερινά κι αυριανά. Τα λόγια - κρεμούλες είναι ή για μωρά, ή για γέρους - στο μυαλό.

- Δεν ξέρουμε τί μπορεί να σας ενοχλεί στην 3η γενιά. Εκείνο που θα ενοχλούσε εμάς είναι να διαβάζεται (και να κριτικάρεται) από ανθρώπους που η μόνη χρήση των χεριών τους είναι να ξύνουν το κεφάλι τους ή τα γεννητικά τους όργανα. Τους κατα φαντασάν διανοούμενους και τους φαφενδίστους 'κριτικούς' τους συχνομάστε. Εδώ κολλάει κι αυτό της αρχής: μην απασχολείστε και τα δυο σας χέρια με την 3η γενιά. Φροντίστε να υπάρχει μια πέτρα κοντά στο ένα.

- Εννοούμε απλά απλά: είμαστε σε πόλεμο. Μεγάλη κουβέντα, σύμφωνοι, και να μη πάει το μυαλό σας σε στρατούς και τέτοιες μαλακίες. Ο κοινωνικός πόλεμος, οι μικρές και οι μεγάλες αντιπαλοτήτες, ο ταξικός ανταγωνισμός τελικά, έχουν πολλούς τρόπους. Γιατί έχουν πολλά περιεχόμενα. Την 3η γενιά την έχουμε για έναν τέτοιο τρόπο. Οι τουρίστες και οι συμβιβασμένοι να μας λείπουν.

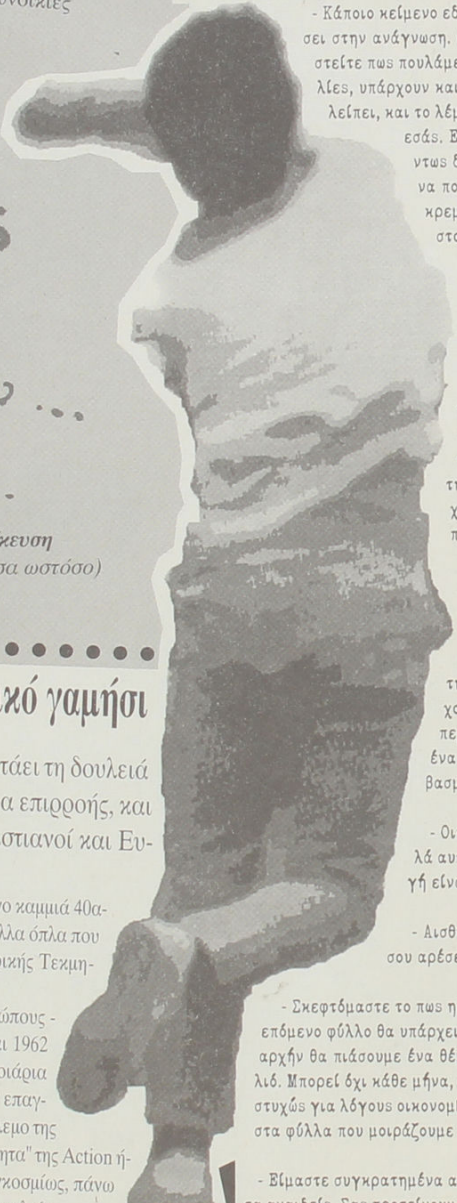
- Οικονομικά τα καταφέρνουμε. Στο just, αλλά αυτό αρκεί. Στο κάτω κάτω δικιά μας επιλογή είναι.

- Αισθητικά φαχνόμαστε. Όταν κάνεις κάτι που σου αρέσει...

- Σκεφτόμαστε το πως η 3η γενιά θα γίνει πιά εύστοχη. Να, απ' το επόμενο φύλλο θα υπάρχει ένα έξτρα τετρασέλιδο, φωτοτυπία. Κατ' αρχήν θα πιάσουμε ένα θέμα κάπως 'ιστορικό' - αλλά όχι πολύ παλιό. Μπορεί όχι κάθε μήνα, αλλά πάντως σταθερά. Και βλέπουμε. Δυστυχώς για λόγους οικονομίας αυτά τα τετρασέλιδα δεν θα υπάρχουν στα φύλλα που μοιράζουμε στο δρόμο.

- Είμαστε συγκρατημένα αισιόδοξοι, και στη χειρότερη ασυγκράτητα αναίδηλοι. Σας προτείνουμε το ίδιο. Οι καιροί είναι χάλια, υπάρχουν χίλια δυο πράγματα που μας πιέζουν. Αλλά σε κάθε τόχο μπορούμε ν' ανοίξουμε τουλάχιστον μια τρύπα.

- Αυτό που λέγαμε: δουλειά για τα χέρια και το μυαλό. Και περισσέουν και οι πέτρες...

Εκτός από το δόσιμο τα φύλλα της 3ης γενιάς μοιράζουμε για τα μέσα (από τα μέσα κι ύστερα): στο αυτοδιαχειριζόμενο στέκι Πρωτοεπίκου (Κα. Χαϊδάρι 166), στην κατάληψη της ομάδας 'άγηση εκτέλεση μέσα στο ΕΜΤ) ντος' (κάθε σάββατο μεσημέρι της Villa Αμαλίας (Κέντρο και στο βιβλιοπωλείο της Villa Αμαλίας (Σελάρ, Παλατιό, Ελεό. Αγαπών). Κι ακόμα σε τρία περίπτερα (πλ. Εξαρχείου - πλ. Θερμοπύλων) και στα βιβλιοπωλεία: Solaris, Παλατιό, Ελεό. Η τεχνική υποστήριξη της έκδοσης είναι από την κολλε. κίβρα 03*03.

άλλη χάρη έχει το να γεννήθηκες από πρωτοκοσμικό γαμήσι

Και τί μας νοιάζει εμάς για την Αλγερία και τους Αλγερίνους; Όποιον κοιτάει τη δουλειά του δεν τον νοιάζει - τίποτα. Η Αλγερία είναι μακρυνά, σε άλλων την σφαίρα επιρροής, και οι αλγερίνοι είναι μουσουλμάνοι. Κι εμείς; Εμείς είμαστε χριστιανοί - χριστιανοί και Ευρωπαίοι. Ας πρόσεχαν.

Κοίτα να δεις τώρα που οι ευρωπαίοι έχουν πράγματι κοινή ιστορία. Δεν πάει πολύς καιρός, μόνο καμιά 40αριά χρόνια. Πόλεμος στην αλγερία, επανάσταση εναντίον της γαλλικής κατοχής. Ανάμεσα στα άλλα όπλα που χρησιμοποιούν οι γάλλοι είναι και η οργάνωση Action. Που υπάγεται στις 'υπηρεσίες Εξωτερικής Τεκμηρίωσης και Αντικατασκοπείας' (SDECE).

Μέσα σε ένα μόνο χρόνο, το 1960, η οργάνωση εκτέλεσε 135 ανθρώπους - αλγερίνους, τους περισσότερους άμαχους. Μεταξύ 1959 και 1962 'καθάρισε' τουλάχιστον 300, βύθισε τουλάχιστον 20 πλοία με πρόσφυγες. Είχε 'σιδερένιους εκτελεστές' 1000 επαγγελματίες αλεξιπτωτιστές, βετεράνους από τον πόλεμο της Ινδοκίνας, σύγχρονα όπλα... Η 'αποτελεσματικότητα' της Action ήταν τέτοια που την έφευγε στην πρώτη θέση παγκοσμίως, πάνω από την CIA, την KGB, ή την Μοσάντ. Τέτοια μεγαλεία. Ανάμεσα στους 'στόχους' της ήταν και ορισμένοι γάλλοι - όπως για παράδειγμα οι διανοητές του FLN, του μετώπου για την απελευθέρωση της Αλγερίας. 'Μια οργάνωση που δεν σκοτώνει είναι σαν παντελόνι χωρίς τιάρες' είπε περήφανος το 1996 ο επικεφαλής της Κονσταντίν Μελνί. Ο λογαριασμός των θνήσκοντων ορισμένων επιθέσεων της, όπως ο βομβαρδισμός μας βάσης Αλγερίνων στην Τυνησία δεν έγινε ποτέ. Πόσο γερές ήταν οι γαλλικές τιάρες; - το ξέρουν μόνο στην Αλγερία... Νύησαν πάντως, τότε. Ασυγκρόητο. Δεν τρέχει τίποτα. Αυτά είναι παλιά, και τυχόν επαναλαμβάνονται και σήμερα, με πιά 'εμφυλιοπολεμικούς' τρόπους, είναι οπωσδήποτε μακρινά. Εδώ δεν θα έρθει ποτέ ο λογαριασμός για τους Αλγερίνους ή τους Βόσνιους (ποτέ); Εδώ το όνειρο είναι 'ευρωπαϊκό'.

Καλά, αλλά τί όνειρο είναι αυτό που όλα του να σε ντόνια σιάζουν αίμα; Α να, είπαμε: είναι άλλωνών. Μη μας πιάσουν τώρα και τήψεις - έχουμε που έχουμε τα ζόρια μας. Σωστά! Λήγη προσοχή στο 'ξύτημα', κι όλα θα πάνε καλά...

Όχι φεγγάρι, ήλιος, διαμάντια, χέρια - οι λέξεις αναβλύζουν άκρο δακτύλου, κουκίδα, ακτίνα,

στο προσωπικό ημερολόγιο της Φρίντα Κάλο γάζα, θάλασσα κάπου εκεί γύρω στο '50, κάπου εκεί γύρω στο Μεξικό.

Πράσινο του πεύκου, ρόδινο γυαλί Όταν στα 17 της το σχολικό λεωφορείο της συγκρούστηκε με ένα τραίνο γόμα, λάσπη η Φρίντα βρέθηκε ανάμεσα στις λαμαρίνες με σπασμένη την σπονδυλική στήλη

μάνια, έρχομαι τον ώμο, τη λεκάνη, και το δεξί της πόδι συντριμμένο - κίτρινος εραστής,

ένα ματωμένο κορμί που πάνω του είχε κυθεί η χρυσόσκονη από τις μπογιές που κουβαλούσε

μαζί της δάκτυλα, χρήσιμος... Ο παθιασμένος της έρωτας για τον Ντιέγκο Ριβέρα, καλλιτέχνη που συμμετείχε στην μεξικάνικη επανάσταση

Επιθυμία μου να καταλάβω τις γραμμές, θα γίνουν οι μούσες της για έναν χορό

ζωής, ζωγραφικής, αγώνιας, απόλαυσης, πόνου τη σκιά, τη μορφή, και πάθους τη κίνηση... Αδιανόπο το πως η ομορφιά ξεσπάει μόνο στην ανταρσία, κι αδιανόπο ακόμα το πως η ανταρσία ξεσπάει παντού σαν η ζωή που αγγίζει το κόκκινο - στα όρια, στα όρια... Αδιανόποτα όλα αυτά, αλλά όχι για κάποιον σπουδαίο λόγο. Απλά και μόνο επειδή το λουστράρισμα των σωμάτων, των αισθημάτων, των συνειδήσεων, ό,τι με δυό λόγια θεωρείται και προτείνεται σαν "ομορφιά" δεν νοιάζει ούτε λάμπει σαν τη χρυσόσκονη πάνω στις πληγές της Φρίντα Κάλο. Όχι. Θαμπώνει σα βαλοάωμα, ξεγελάει σαν ε- νέδρα...

είναι και η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

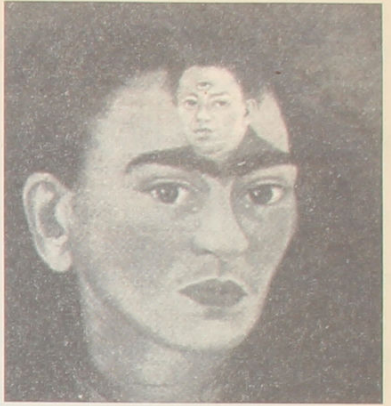
είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

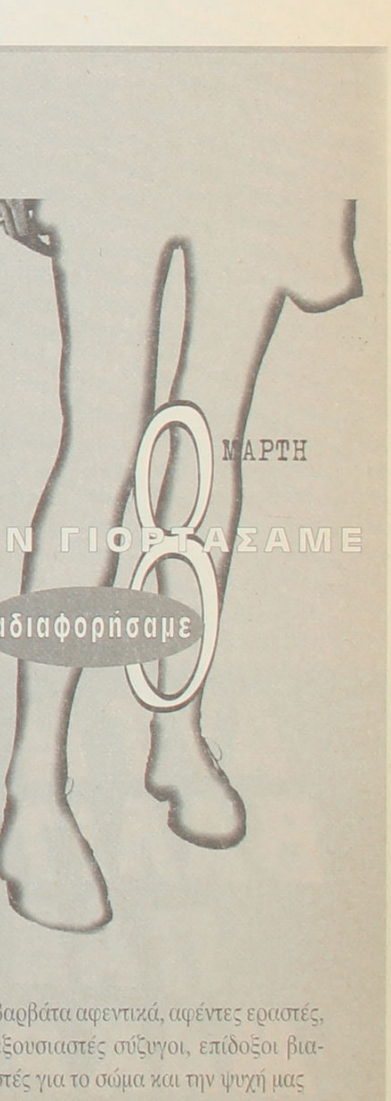
είναι η διαδρομή προς το θάνατο

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

'Ο Ντιέγκο κι εγώ', πίνακας της Φρίντα Κάλο, 1949

είναι η διαδρομή προς το θάνατο

βαρβάτα αφεντικά, αφέντες εραστές, εξουσιαστές σύζυγοι, επίδοξοι βιαστές για το σώμα και την ψυχή μας

Για ένα καρδί, χάθηκε το πέταλο·
Για ένα πέταλο, χάθηκε το άλογο·
Για ένα άλογο, χάθηκε ο καβαλάρης·
Για έναν καβαλάρη, χάθηκε η μάχη·
Για μια μάχη, χάθηκε η αυτοκρατορία!

^{κινέζικοι στίχοι}

Ο καιρός σου είναι ο καιρός σου

Η σύλληψη της θεωρίας του χάους, η μετεωρολογία και τα καιρικά φαινόμενα, η εξέλιξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών: αυτό είναι ένα τρίγωνο, "επιστημονικό", "τεχνικό", ακόμα και "φιλοσοφικό".

Όλοι έχουμε, τουλάχιστον εμπειρικά, τη γνώση πως τα καιρικά φαινόμενα δεν επαναλαμβάνονται ποτέ τα ίδια, αν και δεν φαίνεται να εξαρτώνται από απεριόριστους παράγοντες. Ο "πειρασμός" μιας σύγχυσης πρόβλεψης των καιρικών αλλαγών προέκυψε στα μέσα του αιώνα, μετά τον δεύτερο πόλεμο. Γιατί; Και γιατί τότε;

Πιθανόν επειδή τότε άρχισε, τουλάχιστον μέσα στους "επιστημονικούς κύκλους", να ανθίζει η ελπίδα πως με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές θα φτάσει γρήγορα η στιγμή της απεριόριστης "καταγραφής, αποθήκευσης, και επεξεργασίας" δεδομένων - ένα απόλυτο πλεονέκτημα συλλογής όλων των στοιχείων που χρειάζονται για την ασφαλή πρόβλεψη ενός τόσο ασταθούς φυσικού φαινομένου, όπως ο καιρός.

Πιθανόν επειδή τη πρόγνωση του καιρού ήταν το πιο πρόχειρο πολύπλοκο "σύστημα", για να φτιαχτεί "πάνο του" μια μεθοδολογία και μια τεχνολογία αξιοποίησής και σε άλλα "συστήματα": *βιολογικά, οικονομικά, κοινωνικά*.

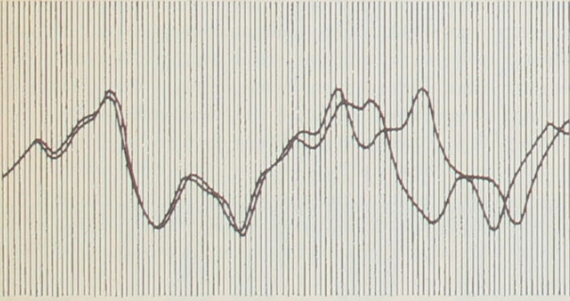
Πιθανόν τέλος, επειδή με το δέλεαρ της σύγχυσης πρόβλεψης του καιρού, που επηρεάζει πολλές καπιταλιστικές δραστηριότητες, από τη γεωργία μέχρι τον τουρισμό και από τον πόλεμο μέχρι το εμπόριο και τη διαφήμιση, οι επιστημονικοί και τεχνικοί "κύκλοι" θα μπορούσαν να καταξιώθούν κοινωνικά. Και να "αποκατασταθούν οικονομικά".

Ένα είναι σίγουρο, και δεν κρύφτηκε: στο κέντρο ήταν η *πρόβλεψη και ο έλεγχος*.

Ο Λόρεντζ, ερευνητής μετεωεολόγος και μαθηματικός, είχε φτάσει για τον υπολογιστή του ένα πρόγραμμα προσομοίωσης του καιρού. Ήταν 1960, στο Μ.Ι.Τ. Ο Λόρεντζ είχε υπηρετήσει στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο στην υπηρεσία πρόγνωσης του καιρού της αεροπορίας στρατού, και από πολλές απόψεις ήξερε καλά πόσο κρίσιμη μπορεί να αποδειχθεί η πετυχημένη ή αποτυχημένη πρόβλεψη μιας συννεφιάς ή μιας θύελλας.

Το σύστημα των εξισώσεων που είχε εισάγει στον υπολογιστή ήταν σχετικά απλό, αλλά μπορούσε να αναπαριστά τις καιρικές μεταβολές πειστικά, σε γενικές γραμμές. Υπήρχε ένας κάποιος ρυθμός στις εμφανίσεις των φαινομένων, όπως τυλιγόνταν αργά και σταθερά η γραφική αναπαράστασή τους - αλλά ποτέ μια ακριβής επανάληψη ενός φαινομένου. Κι αυτό ταίριαζε επίσης με την πραγματικότητα. Ήταν κάτι σαν τακτική αταξία.

Υστερα, ένα βράδυ του χειμώνα του 1961, θέλωντας να τυπώσει μια ακολουθία πρόγνωσης μεγαλύτερου χρονικού μήκους, σκέφτηκε αντί να ξεκινήσει πάλι από την αρχή, να ξεκινήσει την εκτύπωση από τη μέση. Πληκτρολόγησε τις "αρχικές συνθήκες" των εξισώσεων, αντέγραψε τα αποτελέσματα της προηγούμενης εκτύπωσης, και άφησε τον υπολογιστή να συνεχίσει παρά κάτω τη δουλειά μόνος του. Κατέβηκε στο μπαρ του κτίριου για έναν καφέ. Όταν γύρισε βρέθηκε μπροστά στην έκπληξη.

Οι δύο διαφορετικές γραφικές παραστάσεις που πήρε ο Λόρεντζ. Από ένα σημείο και μετά τα αναμενόμενα καιρικά φαινόμενα είναι τελείως διαφορετικά.

Κανονικά, με ό,τι ήξερε σαν "κανονικό" μέχρι εκείνη τη στιγμή, οι καμπύλες που θα έπρεπε να έχουν τυπωθεί θα ήταν ίδιες, ή σχεδόν ίδιες με την παράσταση της πρόγνωσης που είχε κάνει την προηγούμενη μέρα. Είχε αντιγράψει τους σωστούς αριθμούς, το πρόγραμμα ήταν το ίδιο, αλλά... καθός το χαρτί έβγαινε από τον εκτυπωτή, η γραφική παράσταση κατά τον άξονα του χρόνου άλλαζε θεαματικά. Μετά από λίγους μήνες η αναπαράσταση της πρόγνωσης του καιρού είχε χάσει οποιαδήποτε σχέση με αυτό που θα έπρεπε, "κανονικά". Του φαινόταν σαν ο υπολογιστής, μαζί με το πρόγραμμα και τα δεδομένα, να είχε γίνει ένα μαγικό καπέλο, από όπου μπορούσε να τραβήξει τυχαία δύο διαφορετικές προβλέψεις. Τι στο διάολο; Μήπως είχε χαλάσει το μηχάνημα;

Συνειδητοποίησε ακαριαία ποιά θα μπορούσε να είναι η αιτία αυτής της διαφοράς. Στη μνήμη του υπολογιστή μια συγκεκριμένη παράμετρος των "αρχικών συν-

θηρών" είχε αποθηκευτεί με έξι δεκαδικά ψηφία, σαν το νομείο 0,506127. Στην καινοφανή εκτύπωση που ζήτησε ο Λόρεντζ, για οικονομία ή από βαρεμάρα, είχε πληκτρολογήσει 0,506. Είχε υποθέσει πως μια διαφορά κατά 0,000127 δεν είχε σοβαρές συνέπειες.

Αλλά είχε.

Σύμφωνα με τις μέχρι εκείνη τη στιγμή *επιστημονικές σταθερές* μια μικρή αριθμητική απόκλιση στην αφηρητά μιας γραμμικής εξίσωσης ή ενός συστήματος γραμμικών εξισώσεων, θα είχε μια ανάλογα μικρή διαφορά αποτελέσματος, στο τέλος. Αυτή η μικρή ατλοποίηση του 0,000127 που είχε κάνει ο Λόρεντζ θα έπρεπε να οδηγήσει σε μια ασημαντή "μετατόπιση" της γραφικής αναπαράστασης για τον καιρό των επόμενων μηνών. Ήταν κάτι σαν ένα μικρό ρεύμα ανέμου που κανείς δεν το παίρνει ποτέ στα σοβαρά σαν αιτία αλλαγής ενός καιρικού φαινομένου, σε μεγάλο κλίμακα. Κι όμως αυτό ακριβώς είχε συμβεί στην προσομοίωσή του: εκείνη η μικρή απόκλιση του 0,000127 στα αρχικά δεδομένα είχε οδηγήσει σε ριζικές διαφοροποιήσεις, που θα μπορούσαν να θεωρηθούν καταστροφικές. Κάνει δεν πήγαινε καλά - όχι με τον υπολογιστή του ή τις εξισώσεις που είχε φτιάξει, αλλά με την γενική επιστημονική θεώρηση, τουλάχιστον στα μαθηματικά και τη φυσική. Και με τις βεβαιωτήρές τους.

Λίγο πιο κεί από την οδυνηρή έκπληξη του Λόρεντζ: οι δεκαετίες του '50 και του '60 ήταν δεκαετίες χυνής επιστημονικής και τεχνολογικής αισιοδοξίας. Σε σχέση με το στοιχείμα "ακριβής πρόβλεψη του καιρού, με μεγάλο χρονικό βάθος", δύο τεχνολογίες εξελίσσονταν μαζί: οι ψηφιακοί υπολογιστές και οι μετεωρολογικοί (και όχι μόνο...) δορυφόροι. Πνευματικός ηγέτης αυτού του καλπαομού ήταν ο Φον Νούμαν, για τον οποίο η "αρχιαιωσία" της μετεωρολογικής πρόβλεψης ήταν το πρόκριμα για την επιτυχία των προβλέψεων σε κάθε "σύστημα". Ειδικά μάλιστα σε σχέση με την πρόβλεψη του καιρού οι θρημολογίες στα με της εποχής δεν έκρυβαν το "όνειρο": στο βαθμό που μπορεί κανείς να προβλέψει ακριβώς τον καιρό από αρκετά πριν, μπορεί επίσης και να τον αλλάξει. Αν η αρχή και το τέλος των εξισώσεων είναι σωστά και αποδοκρινονται στην πραγματικότητα, τότε αρκεί να εκφράσει κανείς την επιλογή του για το επιθυμητό αποτέλεσμα. Μια κατάλληλη αλλαγή στα αρχικά δεδομένα, και να ο λαγός από το καπέλλο! Η ηχη θα αποκούσε air condition.

Η πρόβλεψη σου λέει ο καιρός σου

Η αισιοδοξία βασιζόταν σε μια βεβαιότητα, σε μια "επιστημονική αλήθεια", που αποδείχτηκε εκείνο το βράδυ μπροστά στο αμηχανο αλλά εύστοχο μυαλό του Λόρεντζ τραγικά λυθιμένη. Το "αριθμητικά ασήμαντο", και μαζί του το "ποσοτικά ασήμαντο", που μέχρι τώρα μπορούσε κανείς να μην το λαμβάνει υπόψη του είχε γυρίσει για να εκδικηθεί. Η πεποίθηή πως μια "κατά προσέγγιση" αρχική συνθήκη θα οδηγήσει γραμμικά σε μια το ίδιο "κατά προσέγγιση" τελική εκτίμηση είχε γκρεμιστεί. Μια που όλη η ιστορία των επιστημονικών θεωριών και των τεχνολογικών υποθέσεων ήταν βασισμένη ακριβώς σε "στρωγυλοποιήσεις" και σε "απλοποιήσεις" *ασήμαντων ποσοτήτων* ο Λόρεντζ ένοιωθε πως το έδαφος έφηνγε κάτω από τα πόδια του. Όλη η τάξη των μαθηματικών και της φυσικής αποδεικνυόταν μια λαμπρή μεν -μικρή δε εξάρτηση στην πραγματικότητα.

Το σημαντικό είναι πως ο Λόρεντζ, λες και ήταν προετοιμασμένος από καιρό, δεν αντέδρασε σαν μπροστά σε "λάθος". Το μυαλό του, από εκείνο το βράδυ και μετά άρχισε να "θμιμάται" δεκάδες και εκατοντάδες περιστατικά, από την εκπαίδευσή του ακόμα, που παρόμοια "λάθη" ήταν πανταχού παρόντα - και μονίμως εξόριστα από το επιστημονικό ενδιαφέρον. "Παράσιτα" που παρείσφηναν απρόβλεπτα σε μετρήσεις και πειράματα κάθε είδους, απρόβλεπτα επεισόδια για τα πιο επίμονα των οποίων η "λύση" ήταν να βριόσκεται μια "σταθερά χ".

Κάποια χρόνια αργότερα, σχολιάζοντας σιωπητικά όλες αυτές τις επιστημονικές βεβαιότητες, έλεγε πως δεν μπορεί κανείς να προβλέψει με ακρίβεια την θερμοκρασία σε διάφορα σημεία μιας ζούπας ζεστού καφέ, ένα λεπτό μετά το σεβρίσιμά του. Μπορεί να προβλέψει την θερμοκρασία μετά από δύο ώρες - όταν θα έχει κρυώσει. Είναι στο χέρι του καθένα να επιλέξει αν η αδυναμία του είναι ένα "ενοχλητικό υπόλοιπο" μιας κατα τα άλλα πετυχημένης ικανότητας πρόβλεψης, ή αν αυτή ακριβώς η πρόβλεψή του για μετά από δύο ώρες είναι μια "πετυχημένη εξάρτηση" σε μια λάθος και εν γένει αποτυχημένη μέθοδο.

Όμως ο Λόρεντζ είχε υποψιαστεί και κάτι ακόμα. Εκείνη η εκτύπωση ήταν *απρόβλεπτη* - δεν ήταν *άτακτη*. Η εισβολή του μικρού, ασήμαντου παράγοντα 0,000127, και ανάλογα κάθε μικρού και ασήμαντου παράγοντα μπορεί μεν να κατέστρεφε την συμβατική "προβλεψιμότητα" - φαινόταν όμως να βγάζει στην επιφάνεια κάποιες άλλες νομοτελίες.

Η έννοια "χάος" δεν είχε ανέβει στο επιστημονικό στερέωμα ακόμα. Κάμποσα χρόνια αργότερα μιλούσαν για αυτήν. Για το χάος. Και για τις "νησιδες τάξεις" που μπορούν να ανιχνευτούν σ' αυτό.

Και όχι μόνο στον καιρό και τα μετεωρολογικά φαινόμενα.... **Η διήγηση της εποποιίας**

είναι κάτι ανάμεσα σε αρετικούς και απόβλητους. Επιστημολογικά, στη προκειμένη περίπτωση, Τεχνοφορικά και φοιτητικές κολλεκτίβες... Ξενιτχια, καφέδες και φιλοσοφία... περιέργες καινούργιες έννοιες και παλιά κλασικά προβλήματα... υποτιπώδη συνέδρια και ακατανόητες ανακοινώσεις: όπως θα μουρμούριζε και ο Γαλιλαίος "και όμως κινείται". Η δεκαετία του '70 ήταν γεμάτη από περιστατικά με τα οποία η θεωρία του χάους κέρδιζε έδαφη, και μάλιστα όχι μόνο στο δικό της γήπεδο, τη φυσική, αλλά στις πιο επιτερόκλητες μεταξύ τους επιστήμες και τεχνικές: στη βιολογία, στη κοινωνιολογία, στην οικονομία, στην ψυχιατρική.

Με δύο λόγια μερικά από τα βασικά της πορίσματα είναι:

- Δεν υπάρχει ποσοτική μέτρηση που να μπορεί να θεωρηθεί απόλυτα ακριβής. Κάθε τέτοια μέτρηση είναι συμβιασική, στηρίζεται σε παραδοχές κλίμακας, μεγέθους, συνθηκών, και βέβαια μέσων και τρόπων. Κατά συνέπεια κάθε ποσοτική μέτρηση (και κάθε λογαριασμός που βασίζεται σ' αυτήν) βρίζεται λίγο ή πολύ στο έλεος των "ασάβηχτων παραγόντων" που έχει δημιουργήσει η ίδια, όταν από την πραγματικότητα ορίζει τί μετρείται και τί όχι. Βρίζεται στο έλεος των "λεπτομερειών" που έχει αποκλείσει από τον οριζόντά της.

- Στο βαθμό που ένα φυσικό ή μαθηματικό μοντέλο αναπαράστασης της πραγματικότητας είναι εκ των πραγμάτων υποχρεωμένο να στηρίζεται σε ποσοτικές μετρήσεις, εκείνο που πρέπει να του αναγνωριστεί είναι πως πιθανότατα να βρίζεται σε ενιαίοητη εξάρτηση από τις "αρχικές συνθήκες". Σε ενιαίοητη εξάρτηση δηλαδή από τις παραλείψεις που κάνει η "κατά προσέγγιση" μέτρηση. Μόνο που οι "αρχικές συνθήκες" δεν είναι μια μονάχα στιγμή. Αλλά κάθε στιγμή. Κατά συνέπεια αν υπάρχει κάποια "τάξη" στην αναπαράσταση της πραγματικότητας, από τη φυσική ή τα μαθηματικά, αυτή είναι η εξαίρεση. Ο κανόνας είναι η αταξία. Το χάος.

- Η αταξία, το χάος, αν και μπορούν να αναγνωριστούν σαν το "λάθος" ή ο "θόρυβος" στις γραμμικές εξισώσεις και τα γραμμικά συστήματα, δεν μπορούν να αναπαρασταθούν απ' αυτά. Η θεωρία του χάους κάνει την υπόθεση (αυτή είναι η *γενέθλια* υπόθεση της) πως το χάος έχει τις δικές του "κανονικότητες", που όμως δεν έχουν καμιά σχέση με ό,τι μπορεί να θεωρηθεί "κανονικό" σε οποιαδήποτε γραμμική αναπαράσταση τάξης.

Για παράδειγμα: αν βάλετε δύο κόκκους άμμου σε μια ποσότητα ζυμαριού και αρχίσετε να το πλάθετε με ένα σταθερό και συγκεκριμένο τρόπο (π.χ.: άπλωμα, δίπλωμα βορρά-νότου, άπλωμα, δίπλωμα ανατολής-δύσης, άπλωμα, δίπλωμα βορρά-νότου, κ.ο.κ) η κίνηση των κόκκων είναι χαοτική, άτακτη. Με κλασσικούς όρους δεν μπορεί κανείς να προβλέψει τη θέση τους ύστερα από 3, 4, 5 γύρους - αν και οι κινήσεις του ζυμώματος είναι τακτικές και κυκλικά επαναλαμβανόμενες. Αλλά - υποστηρίζει η θεωρία του χάους - σ' αυτήν την αταξία υπάρχει τουλάχιστον μια δομή, ένας ντετερμινισμός: οι ίδιες οι κινήσεις του ζυμώματος. Η διαδρομή των κόκκων και η πιθανή θέση τους μπορούν να περιγραφτούν όχι με μια γραμμική αναπαράσταση, αλλά με μια *τοπολογική* αφαίρεση, στη βάση αυτών των κινήσεων. Εισπηγείται έτσι μια *ποιοτική* αναπαράσταση: υπάρχουν πάρα πολλά φαινόμενα και γεγονότα, τα περισσότερα τελικά, που χαρακτηρίζονται από τέτοιου είδους χάος.

- Τα περισσότερα από τα συστήματα (ή, πιο σωστά, τα περισσότερα από αυτά της πραγματικότητας που μπορούν να θεωρηθούν συστήματα) έχουν χαοτικές ή εν δυνάμει χαοτικές συμπεριφορές. Οι σχέσεις του "μικρού" και του "μεγάλου" δεν έχουν την απόσταση που επί κάμποσους αιώνες εννοούσε η φυσική. Είναι *δυναμικά* συστήματα, *μη γραμμικά*. Το "**πρότυπο**" τους είναι *τα ρευστά, οι ροές*, όπου μια "ασήμαντη" αλλαγή των συνθηκών ή της συμπεριφοράς μπορεί να επιφέρει ακαριαία αλλαγές μεγάλης κλίμακας. Αλλά για να αναγνωριστεί το χάος προϋποτίθεται μια ριζική ανατροπή "οπτικής": αντί το ενδιαφέρον να εστιάζει στο να μετρηθούν οι συνθήκες σε ένα μόνο σημείο και για μια ελάχιστη στιγμή, θα πρέπει το ρευστό να γίνει αντιληπτό σαν ένα *γίνεσθαι* στο σύνολό του. Οι απροειδοποίητες αλλαγές του δεν είναι "εξάρτηση", "πειραματικό ατύχημα" ή "λάθος". Είναι Ο κανόνας.

- Η οποιαδήποτε αναπαράσταση του χάους μπορεί να είναι μόνο *ποιοτική*. Τα μαθηματικά και προπαντός η φυσική, αν θέλουν να ξαναβρούν τον ρεαλισμό τους πρέπει να συμφιλωθούν με τους "απρόβλεπτους παράγοντες". Και η θεωρία του χάους υποδεικνύει πως το ενδιαφέρον τελικά δεν βρίσκεται στο κνήγη μιας γραμμικής προβλεψιμότητας που εύκολα αγνοεί το πέταγμα μιας πεταλούδας, αλλά και απροειδοποίητα καταστρέφεται από αυτό. Το ενδιαφέρον βρίσκεται μάλλον στον προσδιορισμό, κάθε φορά, των ποιοτικών "βαθμών αταξίας" που μπορεί να έχει ένα σύστημα. **Το ενδιαφέρον βρίσκεται στο πόσο ενάλτο είναι, και όχι στην βεβαιότητα ότι δεν είναι.**

Ο καιρός σου είναι ο καιρός σου

Μέχρι εδώ όλα αυτά, αν είναι κατανοητά φαίνονται οπωσδήποτε πολύ "θεωρητικά", και μακρινά από την κοινωνική ζωή. Θα δείξουμε πιο κάτω πως μόνο έτσι δεν συμβαίνει. Κι αμέσως πρέπει να ξεκαθαρίσουμε μερικά πράγματα από την "αρχαιολογία" (ώρα πιά) της θεωρίας του χάους.

Το πρώτο αφορά την "ιστορική καταγωγή" της από τις μετεωρολογικές έρευνες. Είπαμε ήδη πως στις δεκαετίες του '60 και του '70 *δυνατότητα μακροχρόνης πρόβλεψης του καιρού* ήταν ένα στοιχείμα με πολλές προοπτικές εφαρμογών και σε άλλα συστήματα. Η θεωρία του χάους

"ξεπήδησε" από αυτό το στοιχείμα, βάζοντας ένα μεγάλο ερωτηματικό στην ακρίβεια των προβλέψεων. Δεν λινόσε όμως, το αντίθετο, ούτε την υπόθεση του "συστήματος" γενικά, ούτε και την υπόθεση των αναλογιών ανάμεσα σε διαφορετικά συστήματα. Εν τέλει ο "καιρός" παρέμεινε, και ισχυροποιήθηκε σ' αυτήν τη θέση, σαν το είδωλο του χρηματιστηρίου, των αετογών, της βιολογίας, και εκατοντάδων άλλων "συστημάτων" - κοινωνικών σχέσεων. Είναι μήπως αυτό μια *αλήθεια αντονόητη*;

Για να το θέσουμε αλλιώς: πόσες φορές έχετε ακούσει, ή έχετε χρησιμοποιήσει οι ίδιοι την λέξη "κλίμα" σε διάφορες θέσεις, όπως: *οικονομικό κλίμα, επενδυτικό κλίμα, ψυχολογικό κλίμα, κοινωνικό κλίμα, το κλίμα των σχέσεων...*; Πόσες φορές έχετε ακούσει ή έχετε χρησιμοποιήσει την λέξη "απόδοφαρα" με παρόμοιο τρόπο; Πόσες φορές έχετε ακούσει ή έχετε χρησιμοποιήσει λέξεις όπως "καταγίδα", "θύελλα", "σεισμός" σε θέματα κοινωνικά, είτε επίσημα είτε καθημερινά; Απαντήστε: τόσες ώσπε να είναι αρκετό να υποθέσουμε πως η "μετεωρολογικοποίηση" των κοινωνικών σχέσεων, μέρος μιας γενικότερης "φυσικοποίησης" είναι μια ιστορία που πάει πολύ μακριά - ή πολύ κοντά, αν προτιμάτε.

Προς το παρόν μία διαπίστωση η εγκατάσταση των καιρικών φαινομένων σαν σημασιολογικό "κοσμιοείδωλο" μέσα στις κοινωνικές σχέσεις δεν είχε μόνο μια τεχνική, επιστημονική πλευρά. Αλλά μια γενικότερη *ιδεολογική*, εν τέλει πολιτική "πολιτευσιμότητα" - συγγνώμη για τη λέξη... Κιαν από καθαρά "τεχνική" άποψη το όνειρο κλίπησης μακριά την παραδοσιακή αντίληψη για την ακρίβεια, όμως η θεωρία του χάους αναδύθηκε πεισιότερη, ή καλύτερη αεθρομένη, για να εξυπηρετήσει αξιόπιστα *όχι την χαμένη τιμή της ακριβούς πρόβλεψης των βροχών και των ηλιοφανειών, αλλά τη "λειτουργική αναλογία" μεταξύ των περιούστερων, κατά το δυνατόν, συστημάτων*. Λειτουργική αναλογία για λογαριασμό ποιών; - θα πρέπει να αναρωτηθείτε. Ε, ώσπου να "κατακτήσουμε" όλοι την θεωρία αυτή έχουμε αρκετό χρόνο να μετρήσουμε για λογαριασμό ποιών δούλεψαν οι προηγούμενες.

Το σύστημα σου λέει ο καιρός σου

Το δεύτερο ζήτημα σχετικά με την γέννηση της θεωρίας του χάους αφορά στην άμεση σχέση της με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Οι "στρωγυλοποιήσεις" των αριθμών και των μετρήσεων θα είχαν αποδειχθεί ανθεκτικές στην "φιλοσοφία" της φυσικής και των μαθηματικών αν δεν συνβείανε αυτές οι μηχανές να μπορούν να κάνουν πολύ μεγάλο αριθμό "αριθμητικών πράξεων", και σε μεγάλη ταχύτητα, πολύ μεγαλύτερη από αυτή του ανθρώπινου μυαλού. Ούτε ο Λόρεντζ ούτε κανένας άλλος θα είχε ποτέ τόσο χειροπιαστές ενδείξεις πως "κάτι δεν πάει καλά", αν έκανε όλη τη δουλειά με το χέρι. Κατά κάποιον τρόπο οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, που εφευρέθηκαν ακριβώς για να διαχειριστούν ποσοτικές μετρήσεις και δεδομένα ανένδειξαν ένα "όριο" επειδή *μεγέθυναν την απαίτηση της ακρίβειας*.

Για να το πούμε αλλιώς, εκεί που όλοι ήταν προσανατολισμένοι στην ουτοπία, τους προέκρινε χίμαρα. Η "στροφή" που υποδείχτηκε μέσω της θεωρίας του χάους ήταν οπωσδήποτε μια επιστημολογική επανάσταση - ήταν όμως, λέμε, και μια "πολιτική" επανάσταση.

Γιατί πέρα από το κατά πόσον ο καιρός, το χρηματιστήριο ή η ζωή μιάς πόλης θα μπορούσαν να είναι "προβλέψιμα" και ελέγξιμα με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, εκείνο που υπολόγισαν κάτω από την μεγέθυνση της απαίτησης για ακρίβεια ήταν το κατά πόσον τόσο η ίδια όσο και ο τεχνικός της εξοπλισμός και πολιτισμός θα είχαν οποιαδήποτε κοινωνική αξία. Αν ένας καταγλισμός *μαθηματικών πράξεων* πρόκειται να καταλήξει στο σφαιρό συμπέρασμα "ε, και τί καταλάβουμε, πάλι έξω πέφτουμε", τότε όλο το "όνειρο" του "ηλεκτρονικού υπολογιστή" θα σφαιροκινυόταν δραματικά.

Όμως τη στιγμή που ο Λόρεντζ καταλάβαινε πως "κάτι δεν πάει καλά", έκανε και κάτι άλλο. Προσομοίωσε τον νομείο 0,000127 με ένα μικρό φωςσμα αέρα. Αν όχι τίποτα άλλο εκείνη τη στιγμή ο ηλεκτρονικός υπολογιστής του, πολύ περισσότερο από το πρόγραμμα ή τα δεδομένα, ήταν αυτός ο ίδιος μια προσομοίωση του συνολικού καιρικού συστήματος της γης: *συμπεριφερόταν απρόβλεπτα, όπως "ο καιρός"*.

Θέλουμε να πούμε πως η θεωρία του χάους, όσες τρύπες κιαν άνοιγε στην παραδοσιακή φυσική, έδινε ένα "καινούργιο νόημα" στην ηλεκτρική υπολογιστική μηχανή. Και πιο γενικά στον *μηχανισμό*. Γιατί μόνο μέσω του *μηχανισμού* γινόταν επιστημονικά αντιληπτή η "παρουσία" της αταξίας: στην υπερβολή της γραμμικής διαδικασίας και των ελπίδων της μοιδιαζαν ένα πλήθος βεβαιωτήτων, όχι όμως και μια φρεσκοανακαινισμένη: **ο κόσμος είναι σύστημα, τα συστήματα είναι κόσμος**.

Θα μπορούσε το "κάτι δεν πάει καλά" με την "φιλοσοφία" των γραμμικών συστημάτων, θα μπορούσε το "κάτι δεν πάει καλά" με την γραμμική μέθοδο πρόβλεψης του καιρού, να "γυρίσει πίσω" την μετεωρολογία στην παλιά, μισο-προληπτική μισο-εμπειρική μέθοδο των αγροτών και των ψαράδων; Η στην μαγική οιωνοσκοπία; *Θεωρητικά θα μπορούσε*. Με μέτρο σύγκρισης από που δεν έγινε πρέπει να καταλάβουμε αυτό που έγινε: *Διακινυώθηκε ένα μεγάλο μέρος του σώματος της επιστήμης, για να σωθούν οι βασικές προϋποθέσεις του. Και όχι μόνο να "σωθούν", αλλά και να "εξελιχτούν"*.

Ο "φορέας" αυτής της εξέλιξης δεν θα μπορούσε να είναι άλλος από τον "εφευρέτη του προβλήματος": *την τεχνολογικοποιημένη επιστήμη*.

Και φτάνουμε στο τελευταίο "κεφάλαιο" αυτής της αναγκαστικά σύντομης αναφοράς: τον τρόπο που η συγκεκριμένη θεωρία διαμορφώνει ήδη τον κοινωνικό της ορίζοντα. Τον τρόπο με τον οποίο αλλάζει τα δεδομένα.

Παρατήρηση: θα έχετε προσέξει, ελπίζουμε, το πόσο συχνά χρησιμοποιείται η έννοια "σενάριο" σε διάφορες "περιοχές" του δημόσιου, καθωστοπικού λόγου. Σενάρια για την οικονομία, σενάρια για την πολιτική, σενάρια για τις διακρατικές σχέσεις, πολεμικά σενάρια και σενάρια ειρήνης.... Αν στη χρήση αυτής της έννοιας-κλειδί κάποιος υπομείζεται την ομολογία της "θεατροκρίτης" των μεθόδων κυριαρχίας, χωρίς να πέφτει έξω δεν έχει πάσει τον πυρήνα. Το "σενάριο" προέρχεται (ή δικαιολογείται) κατευθείαν από εφαρμογές της θεωρίας του χάους, και άλλων συναφών θεωριών. Το ζήτημα είναι τώρα όχι μια και μοναδική αυτοκρατική γραμμή αλλά οι κατά το δυνατόν περισσότερες πιθανολογικά αυτοκρατικές γραμμές συμπεριφοράς. Το ζήτημα είναι τώρα όχι η δημιουργία κλειστών, στατικών μοντέλων, αλλά η δημιουργία ανοικτών, δυναμικών μοντέλων, με την επίγνωση πως αυτά τα δεύτερα είναι ασαφή, "ευαίσθητα σε μικρές επιρροές", εν δυνάμει με "άτακτα" συμπεριφορά.

Ένα παράδειγμα μπορεί να είναι καταποτιστικό. Μέχρι τώρα ο ιδιοκτήτης ή ο μέτοχοι ενός εργοστάσιου, μιας βιομηχανίας, ήλιζαν πως με την συλλογή και την επεξεργασία κάποιου στατιστικού υλικού θα μπορούσαν να "προβλέψουν" την πορεία της παραγωγής τους ή του μεριδίου τους στην αγορά. Τουλάχιστον για το άμεσο μέλλον. Για ένα ή δύο χρόνια. Προφανώς αυτά τα στοιχεία ήταν η (γραμμική) διαδρομή της επιχείρησης τα προηγούμενα χρόνια, όπως και η (εξίσου γραμμική) συμπεριφορά του κλάδου συνολικότερα. Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούσαν να λαμβάνουν υπ' όψιν τους ορισμένα "βασικά μεγέθη", αφήνοντας στην άκρη άλλους παράγοντες που ήταν άσχετοι ή ασήμαντοι.

σενάρια

Η θεωρία του χάους έρχεται να υποστηρίξει (και έχει πολλά όπλα για να το πετύχει) πως αυτή είναι μια πολύ συντηρητική μέθοδος, που θα αποτυγχάνει πάντα εκεί που είναι περισσότερο αναγκαία: όταν συμβαίνουν κάποια "έκτακτα" περιστατικά. Υποστηρίζει επίσης πως για την "πορεία της επιχείρησης" μπορεί άλλοι παράγοντες, από αυτούς που θεωρούσαν συμβατικά "άσχετοι" ή "ασήμαντοι", να έχουν πολύ καθοριστική σημασία. Προτείνει πως η επιχείρηση θα πρέπει να αναπαρασταθεί σαν ένα σύστημα δυναμικό, ασαφές, ανοικτό σε διάφορες και διαφορετικές επιρροές. Προτείνει εν τέλει πως πρέπει να φτιαχτεί ένα "μοντέλο" της με τα πιά "αλόκοτα υλικά", και στη συνέχεια να μελετηθεί αυτό το μοντέλο για το πως θα συμπεριφερθεί κάτω από τις πιο διαφορετικές επιρροές.

Ας πούμε: μπορεί ο ξαρκινός και κεραινοβόλος έρωτας του διευθύνοντος συμβούλου για την γραμματέα του να επιρροεάζει την συμπεριφορά του συστήματος - επιχείρησης; Και αν ναι πώς; Μπορεί η "ασήμαντη" αλλά συστηματική δολιοφθορά στην παραγωγή ή στην κατανάλωση να προκαλέσει καταστροφική, χαοτική κίνηση την συμπεριφορά της επιχείρησης; Και αν ναι, με ποιο τρόπο το σύστημα θα επανέλθει σε κατάσταση δυναμικής τάξης; Μπορεί η παρατήρηση του σημαντικότερου ανέμου στο think tank της εταιρείας και η "μεταγραφή" του σε αντίπαλη εταιρεία να επιρροεάζει την "πορεία" της; Και αν ναι πώς; Μπορεί ένα αθλητικό γεγονός να επιρροεάζει την συμπεριφορά (και την απόδοση) των εργαζομένων, και εξ αιτίας τους και του συστήματος συνολικά; Και αν ναι ποιά είναι τα πιο αποτελεσματικά αντίμετρα; Και πάει λέγοντας.....

Είναι μάλλον εύλογο πως η θεωρία του χάους προτείνει πως η πραγματικότητα μπορεί να αναπαρασταθεί μόνο με πολύπλοκα μοντέλα, στα οποία η γραμμική συμπεριφορά είναι μόνο μία πιθανότητα ανάμεσα σε άλλες, και όχι η μοναδική. Επιπλέον υποδεικνύει πως στην θέση των μονοσημάντων προβλέψεων γι' αυτή τη συμπεριφορά, θα πρέπει να μπειν σχετικές προβλέψεις, υπό όρους: αν αυτό - τότε εκείνο... Αυτά είναι, επί της ουσίας, τα "σενάρια".

Αυτή η αντίληψη μπορεί (ή ελπίζει πως μπορεί) να εφαρμόσει παντού. Είτε πρόκειται για την συμπεριφορά ενός μοναδικού ανθρώπου, είτε για την συμπεριφορά οποιασδήποτε κοινωνικής ομάδας, είτε πρόκειται για μελέτες πάνω σε πληθυσμούς σπάνιων φαινοίων είτε πρόκειται για μελέτες πάνω στη νοσηρόσηνη, η θεωρία του χάους "αποδεικνύει" πως η αταξία είναι ο κανόνας, πως η "τάξη" είναι νησιδες οργάνωσης μέσα σε ωκεανούς χάους, και ακόμα πως: η υπερβολική τάξη είναι είτε ουτοπία είτε καταστροφή. Ένα σύστημα που δεν αλληλοειδρά με το περιβάλλον του, και δεν έχει την δυνατότητα να συνδυάζεται ακόμα και με τους πιο "ασήμαντους" παράγοντες, είναι καταδικασμένο να πάθει ό,τι οι βεβαιότητες του Λόρεντζς, ...

Θα έλεγε κανείς πως η θεωρία του χάους κάνει πολύ ελευθεριακές, και με μια έννοια πολύ αντικομφορμιστικές "ανακαλύψεις" για τον κόσμο. Θα έλεγε κανείς πως απέναντι στους δογματισμούς και στις μονολιτικότητες των θεωρητικών και των ιδεολόγων της τάξης (οπισθοδρομική αντίπαράθετη μια βαθύτερη αντίληψη πολύ κοντά στην απελευθερωτική και δημιουργική διαπίστωση του σκοτεινού Εφέσου: τα πάντα ρει. Θα έλεγε τέλος κανείς πως η λειτουργική αποκατάσταση της δυναμικότητας που έχει το "μικρό" και το "ασήμαντο" οποιαδήποτε, και η αναγνώριση πως το "μικρό" και το "ασήμαντο" μπορούν να εκπέσουν το "μεγάλο" και το "σημαντικό", οτιδήποτε και αν είναι αυτό, έχει μια τεράστια πολιτική σημασία.

Θα συμφωνήσουμε. Τα πράγματα είναι και έτσι. Ήταν έτσι και πριν κάμποσους αιώνες, όταν ένας πεισιμαρής υποστηρίζει πως η γη είναι στρογγυλή, και γυρίζει γύρω από τον ήλιο: και εκείνη η "αλλαγή δεδομένων" είχε τεράστια πολιτική σημασία... θα μπορούσε να εξαφανίσει τους παπάδες από την επιφάνεια του πλανήτη. Κι όμως: αντί γιαυτό διευκόλυνε τους στρατηγούς....

Στην προκειμένη περίπτωση πάλι της θεωρίας του χάους, ακριβώς επειδή υπάρχει τεράστια

πολιτική (ενδοχρονικότητα, προς διάφορες κατευθύνσεις, κάτι σαν "χάος" μέσα στην ίδια τη θεωρία του χάους) το ζήτημα δεν είναι ούτε να την αντιμετωπίσει κανείς "θεωρητικά" και αφηρημένα, ούτε επίσης να αναρωτηθεί αν λέει "αλήθεια" ή "ψέμματα". Το θέμα, τουλάχιστον για εμάς, είναι να δούμε πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί, ή πώς δουλεύει ήδη για λογαριασμό της κυριαρχίας.

Το κείμενο είναι στην αντίληψη περί συστημάτων. Κάποιοι που είναι στη θέση να ενδιαφερθεί για την συμπεριφορά ενός "συστήματος", θα πρέπει να έχει και την μέγιστη δυνατή εξουσία ώστε να "καταγράψει" τους περισσότερους και αντιφατικότερους παράγοντές του. Θα πρέπει επιπλέον να έχει την δυνατότητα να "διαβάσει" αυτούς τους παράγοντες με όρους μηχανισμού - όπου το "διαβάσει" σημαίνει "μετατρέψει". Κι όλα αυτά ακόμα περισσότερα, αν "ενδιαφέρουν" για τη συμπεριφορά ενός συστήματος σημαίνει "ενδιαφέρουν για τον έλεγχό" της.

Υπόκει λοιπόν κατ' αρχήν μια ιδεολογική πλευρά στο τι σημαίνει πιά, μετά τη θεωρία του χάους, το "προβλεψη και έλεγχος". Η συνειδητοποίηση πως το "μικρό και ασήμαντο" μπορεί να κάνει τη ζημία θα οδηγήσει, οδηγεί ήδη, σε μια γενικευμένη υπαγωγή όλων "των παραγόντων" κάθε συστήματος στη συστηματική ανάλυση και θεωρία. Άσχετα με το πόσο φετιχιστική είναι (και είναι !!) αυτή η γενικευμένη "χαζοπορία" που μπορεί να επιδείξει ο "μελετητής" και ο "ελεγκτής" της συμπεριφοράς ενός συστήματος, το πιθανότερο είναι πως θα φροντίσει να την ασκεί, όπου και όπως του χρειάζεται.

Το θέμα όμως δεν τελειώνει εδώ.

Ακόμα και κάποιος "μελετητής" - ελεγκτής" του οποιαδήποτε συστήματος αναγνωρίζει την σημασία που έχουν οι "ασήμαντοι" παράγοντες, ακόμα και υποθετήσει απόλυτα μια θεωρία που στο πεδίο της θα τους λαμβάνει υπόψη της, ακόμα και η επιθυμία της (πρό)γνωσης και της ρύθμισης γίνει τόσο ρεαλιστική και τόσο "φιλελεύθερη" ώστε να ορκίζεται πως "λαμβάνει τα πάντα υπ' όψη της" θα ανακαλύψει πως η πολυπλοκότητα των μοντέλων είναι τέτοια ώστε κάθε απόφαση είναι ένας συμβιβασμός με το άγνωστο. Όμως καθέναν που θέλει να ελέγχει ένα σύστημα θέλει να επιβάλλει τις αποφάσεις του. Και θέλει αποτελέσματα.

Αυτό βγάζει στον αέρα του χειρισμού της αβεβαιότητας την βία.

Γιατί αν έχεις αναγνωρίσει πως το πέταγμα μιας πεταλούδας εκεί μπορεί να προκαλέσει μια καταιγίδα εδώ, και στο "εδώ" σκοπεύεις να κάνεις μια καλλιέργια μεσογειοκόων φρούτων, δεν είναι δυνατόν να περιμένεις τότε οι πεταλούδες θα κοιμηθούν. Θα φροντίσεις είτε να τις εξαφανίσεις από εκεί, είτε να τις στριμώξεις σε ένα γυάλινο κλουβί, είτε να τις στελεϊς "κάπου αλλού", όπου το ενδεχόμενο της καταιγίδας σου είναι αδιάφορο. Το παράδειγμα είναι αλληγορικό, αλλά η σκέψη μας λογική: αν είσαι το αφεντικό καλό είναι να ξέρεις πως υπάρχουν απρόβλεπτα δεδομένα, κι ακόμα καλύτερο το να ξέρεις να τα περιορίζεις.

Να τα περιορίσεις, όχι βγάζοντας το "ασήμαντο" από τις αναπαραστάσεις σου της πραγματικότητας, αλλά βγάζοντάς το, όπου μπορείς, από την πραγματικότητα την ίδια. Σ' αυτήν τη βία αναφερόμαστε: όχι μόνο απέναντι στο "ασήμαντο" που παρείσφυσσε στους λογαριασμούς εκτρέποντάς τους, αλλά και την προληπτική βία απέναντι στο "ασήμαντο" που μπορεί να δημιουργήσει τέτοια εκτροπή, ακόμα και άθελά του....

Τί λέμε; Λέμε πως η θεωρία του χάους στρέφει την προσοχή στο ποτάμι και λέει "κοιτάξτε, μια μικρή, μια ελάχιστη αύξηση της ροής μπορεί να δημιουργήσει στροβιλισμούς, κι αυτοί με τη σειρά τους μεγαλύτερα κινήματα.... λοιπόν θα σας πω έναν τρόπο για να καταλαβαίνουμε και να αναπαριστούμε όλη αυτή την κίνηση". Όπως θα ήταν αναμενόμενο δεν λέει αν τα ποτάμια αξίζει να συνεχίσουν να είναι ποτάμια, ή αν πρέπει να γίνουν δίκτυα σωληνώσεων. Αυτό είχε ειπωθεί πριν απ' αυτήν.

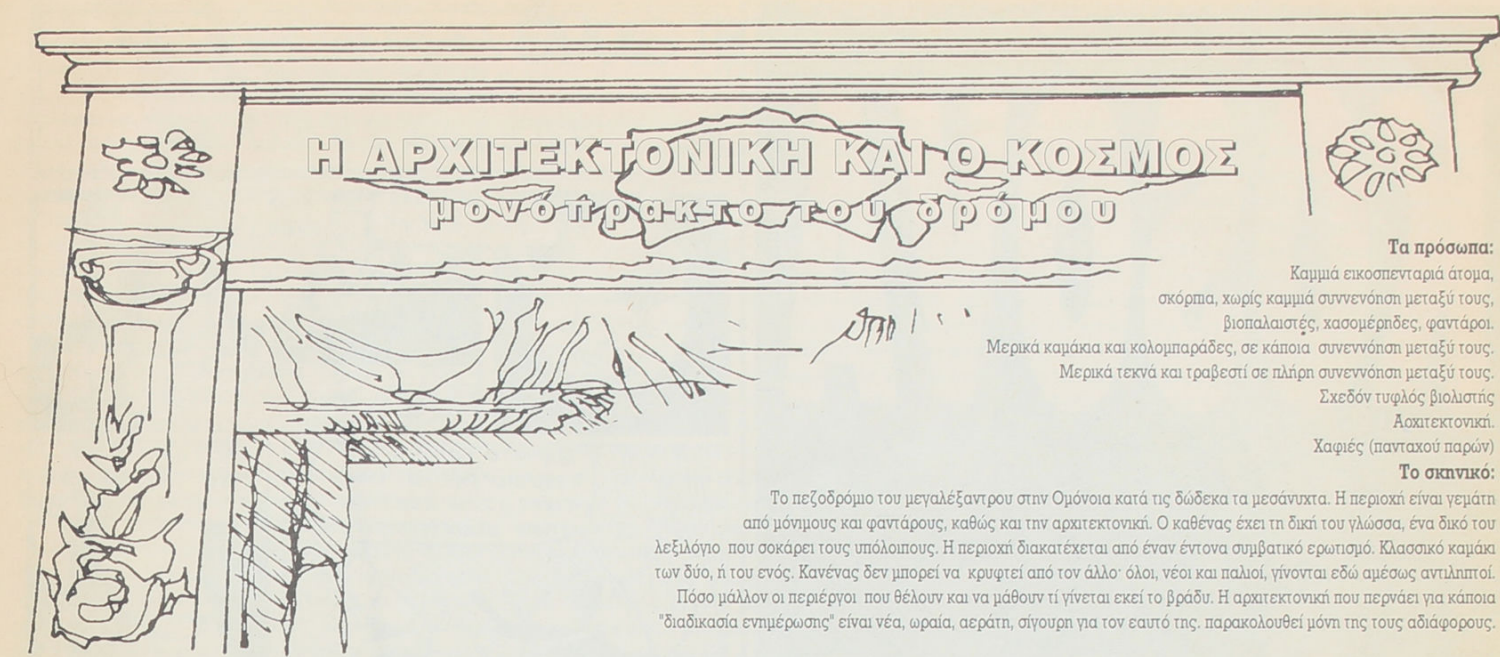
Προσοχή: και τα ποτάμια φουσκώνουν και ξεχλίζουν και πλημμυρίζουν, και οι σωληνώσεις φθείρονται ή "φουσκώνουν" και σπάνε. Αλλά κάποιος (ας πούμε εκείνος που θέλει να χρησιμοποιήσει το πεδίο) θα σκεφτεί πως το δίκτυο των σωληνώσεων είναι καλύτερο για να πιάσει από ότι το ποτάμι, έστω και αν δεν αποκλείονται εντελώς εντός του οι δίνες και οι στροβιλισμοί.

Λέμε ακόμα πως η θεωρία του χάους προειδοποιεί "πρόσεξε, η πραγματικότητα είναι πολύπλοκη, μην επαφίεσαι σε μονόδρομες κινήσεις, λογάριασε μια ποικιλία ενδεχόμενων, το μικρό και το μεγάλο συνεργάζονται, λάβε το υπόψη σου". Όπως θα ήταν αναμενόμενο η θεωρία του χάους δεν λέει ποια συμφέροντα διασταυρώνονται μέσα σ' αυτήν τη πολυπλοκότητα. Αυτό είχε ειπωθεί πριν απ' αυτήν.

Οπότε ξανά προσοχή: τα σενάρια έχουν μεν μια λειτουργική αναγκαιότητα, αλλά έχουν και κάτι ακόμα: προπαγανδιστές (συμπεριλαμβανομένων των "σκηνοθετών" τους) και θεατές. Αυτό το τελευταίο δεν είναι ασήμαντο. Γιατί μια ορισμένη ψυχοπνευματική βία, προληπτική όπως την προσδιορίσαμε νωρίτερα, απειλεί (και το κάνει με πολλούς τρόπους) πως αφού η πραγματικότητα είναι πολύπλοκη μην ανακατευθεί και την κάνεις χειρότερη. Κάτσε απ' έξω, και κοίτα την. Είναι αυτό το σενάριο, ή το άλλο, ή το άλλο - αλλά για το καλό σου, "κράτα την απλόητά" σου. Άσε την πολυπλοκότητα να είναι στα πράγματα. Στον "καιρό".... (Επειδή αυτά ανάγονται πολύ ευκολότερα στον μηχανισμό).

Ας πούμε: το να μπεις δυό φορές στο ίδιο νερό του ποταμού είναι αδύνατο. Αυτό σε βάζει σε σκέψεις Ηρακλείτες, άσε δε που κάθε φορά που μπαίνεις δημιουργείς δίνες, στροβιλισμούς, και άλλα "ασήμαντα". Τώρα λοιπόν η "συμβουλή" (ή απειλητική συμβουλή) είναι: τί της και μπαίνεις στο ποτάμι; μούσκεμα γίνεσαι, και δε κερδίζεις τίποτα. Αν θες να μπεις κάπου, ντε και καλά, δε μπαίνεις καλύτερα στο δίκτυο;

Δεν ξέρουμε αν αυτό σας "θυμίζει" κάτι από την καινούργια κοινωνική πραγματικότητα. Δεν έχουμε χώρο για περισσότερα. Θα επανέλθουμε.

1ο άτομο: Σήμερα ο κόσμος είναι έτσι. Αίριο μπορεί να τον δούμε αναποδα. Ο κόσμος ρε φιλε δεν είναι με τα καλά του.

1ο καμάρια: Αυτή σίγουρα ήρθε για ψωνιστήρι. Της την πέφτει, ενώ αυτή μόλις έχει βγάλει κάποιο μπλοκ και αρχίζει να "αποτιμώνει" μέσα στη νύκτα τις βρώμικες, γερασμένες, ξεχνιστιμένες, μάγκκες φάτσες. (sic)

2ο άτομο: Απέναντι είναι οι ποδοσφαιράκιδες. Στου Μπακάκου τα ραντεβού. Ποτέ δεν περάζει εκεί κάποιον κανείς. Εκεί ρε φιλε, να πούμε, μπορεί να σε περιμένει η αδελφή σου, η μάνα σου, είναι άλλο εδώ και το Μινόν.

1ο άτομο: Πήγαν να κάτσεις στο Μινόν και θα δεις.

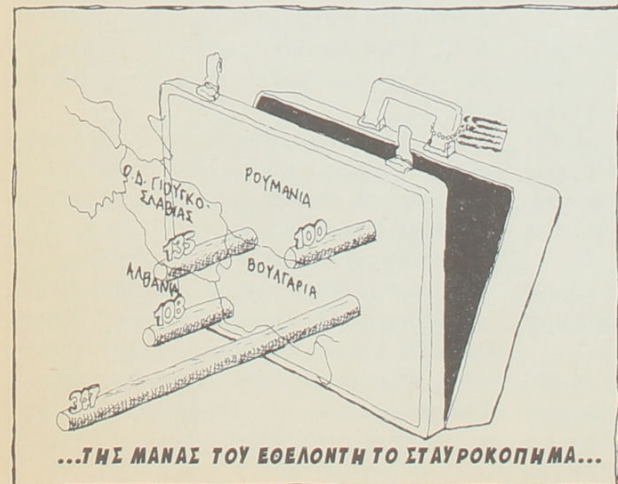
2ο άτομο: Είναι για ψωνιστήρι αδερφάκα μου.

2ο καμάρια: Μανάρι μου τι ζωγραφίζεις μέσα στη νύκτα; Το ξέρει η μάνα σου ότι βρίσκεσαι εδώ;

αρχιτεκτονική: Κοιτάξτε να δείτε, προσεγγίζω τον χώρο, μέσα από μια άμεση επαφή με αυτόν. Η διαφορά της νοστορίας μου από την δική σας με υποχρεώνει, αφού αδυνατώ να αισθανθώ το χώρο μέσα από τη ζωή του, να θεωρήσω τη λειτουργία του αποτυπώνοντας κάποια στοιχεία της αισθητικής και της ανθρώπινης διάστασής του, και όχι εκείνης της προτεσταντικής ηθικής της πολιτικής οικονομίας.

1ο άτομο: Οι έγκλημα και να γίνει, εδώ θα ψάξει η αστυνομία - πρεζάκιδες, κλέφτες, παλιονγυναϊκες, όλοι εδώ και λίγο πιο κάτω.

1ο καμάρια: Α! Ψωγράφος είσαι; Ξέρεις, και γω ζωγραφίζω, είμαι σχεδιαστής. Το Στέλιο τον φίλάρα μου μπορείς να τον φτιάξεις; Δεν τ' αφήνεις να πιελά τέτοια ώρα να πάμε για καφέ να πούμε, και να μας ζωγραφίσεις μετά που λέει ο λόγος; **Όλοι εκτός από την αρχιτεκτονική:** κάκανα, μαζεύονται όλοι σε έναν ανοικτό κύκλο γύρω της.

3ο άτομο: Δεν μπορείς κοπέλα μου να 'ρθεις μέρα και να κάνεις αυτή τη δουλειά; Είναι ανάγκη τώρα; **αρχιτεκτονική:** Εγώ είμαι η επιστήμη. Πιστεύω πως τώρα πρέπει να δουλέψω, και τώρα θα δουλέψω. Θέλω να αντιμετωπίσω τα προβλήματα του χώρου από διαφορετικές οπτικές γωνίες και χρονικές περιόδους. Αυτό είναι πολύ βασικό στη χειραφέτησή μου.

καφιές: Δίκιο έχει η κοπέλλα, οι γυναίκες χειραφετούνται σήμερα και κινούνται παντού και παίρνουν πρωτοβουλίες. Μίλα μας κοπέλα μου γι' αυτά που ξέρεις. Μας ενδιαφέρουν όλους πολύ.

1ο καμάρια: Αιέ, τί, κι οι γκόμενες φορέσανε τραβίτσες.

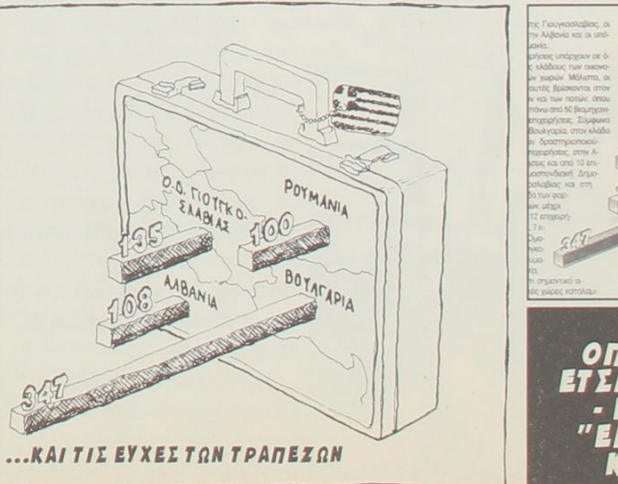
2ο άτομο: Δεν υπάρχουν κοριτσάκα μου σιδερίδες αλλού στην Αθήνα; Αυτές θέλεις να ζωγραφίσεις; **1ο άτομο:** Κι ύστερα στις δώδεκα τα μεσάνυχτα; **4ο άτομο:** Άστα ρε φιλε, γι' αγαθός μας περνάει; Κάτι άλλο είναι στη μέση.

Χάκανα. Πάλι ο κύκλος κλείνει, η αρχιτεκτονική παύει να επιδέχεται εις τας τέκνας, ένεκα η στενότητα του χώρου.

1ο άτομο: Ακού ρε φιλε, εδώ είναι όπως τη βρίσκει ο καθένας; Άλλος ποδοσφαιράκας, άλλος τραβεστί κι άλλος πρεζάκας.

2ο καμάρια: Τώρα πες μου συγκρίνονται αυτά; Η υπόθεση εδώ είναι πάρα πολύ απλή. Εγώ τι μαντάμ τη ρωτάω στο ντουκού, αλλά δε μου απαντάει ανοιχτά, κοροϊδεύομαστε. Δημιουργείται λεφούσι γύρω της, προσπαθεί να μετακινήσει η αρχιτεκτονική, αλλά δεν μπορεί.

αρχιτεκτονική: Σας ευχαριστώ πολύ για όλα, αλλά δυστυχώς πρέπει να φύγω, έχω δουλειά να κάνω. Ο κλοιός γίνεται ασφυκτικός γύρω της, παραπατά-

Τα πρόσωπα: Καμιά εικοσπενταριά άτομα, σκόρπα, χωρίς καμιά συννενοση μεταξύ τους, βιοπαλαιστές, κασομέρηδες, φαντάροι. Μερικά καμάρια και κολομπαράδες, σε κάποια συννενοση μεταξύ τους. Μερικά τεκνά και τραβεστί σε πλήρη συννενοση μεταξύ τους. Σχεδόν τυφλός βιολιστής. Αοχιτεκτονική. Χαφιές (Αναστακού παρών).

Το σκανικό: Το πεζοδρόμιο του μεγαλέξαντρου στην Ομόνοια κατά τις δώδεκα τα μεσάνυχτα. Η περιοχή είναι γεμάτη από μόνιμους και φαντάρους, καθώς και την αρχιτεκτονική. Ο καθένας έχει τη δική του γλώσσα, ένα δικό του λεξιλόγιο που σκάρει τους υπόλοιπους. Η περιοχί διακατέχεται από έναν έντονα συμβατικό ερωτισμό. Κλασικό καμάρια των δύο, ή του ενός. Κανένας δεν μπορεί να κρυφτεί από τον άλλο: όλοι, νέοι και παλιοί, γίνονται εδώ αμέσως αντιληπτοί. Πόσο μάλλον οι περιέργοι που θέλουν και να μάθουν τί γίνεται εκεί το βράδυ. Η αρχιτεκτονική που περνάει για κάποια "διαδικασία ενήμερωσης" είναι νέα, ωραία, αεράτη, σίγουρα για τον εαυτό της, παρακολουθεί μόνη της τους αδιάφορους.

2ο άτομο: Έλα μαρέ, κλασική πουτάνα.

3ο άτομο: Σώπα ρε, καθαρή και καλοντυμένη, άρα γούσταρε στο έτσι, θα ξεπρίοτανε Κολωνακά και θά 'βγαζε και καλά φράγκα.

2ο άτομο: Γιατί, τώρα που πάει: Δεν είδες πως την πήρε ο νταβής της;

1ο καμάρια: Δημοσιογράφο πήτανε σας λέω εγώ.

1ο άτομο: Θα μας γράψουν πάλι οι φυλλάδες.

3ο άτομο: Και λοιπόν, τί σε νοιάζει εσένα;

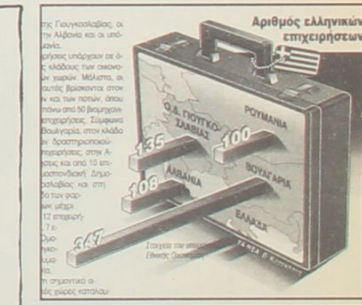
1ο καμάρια: Δε βαριέσαι μωρ' αδερφάκα μου, σγάμ μπ σκαύσε.

Ο κόσμος έχει αραιώσει τελειώς, μένει τελικά το πρώτο άτομο που ανοίγει τη σκανί.

1ο άτομο: Για δεσ. Παρά είκοσι πήγε. Εγώ έχω μια δουλίτσα εδώ, μέχρι ακριβώς. Θα καθίσω λίγο ακόμα και θα φύγω μετά. 'Η μάλλον δε θα κάτω, γιατί τέτοια ώρα πλακώνουν οι μπατόσι και τσιμπάνε κόμο για εξακριβώση. Να εδώ είναι τα κλειδιά. Θα πάω σπίτι μου. Έτσι είναι. Γειά σας.

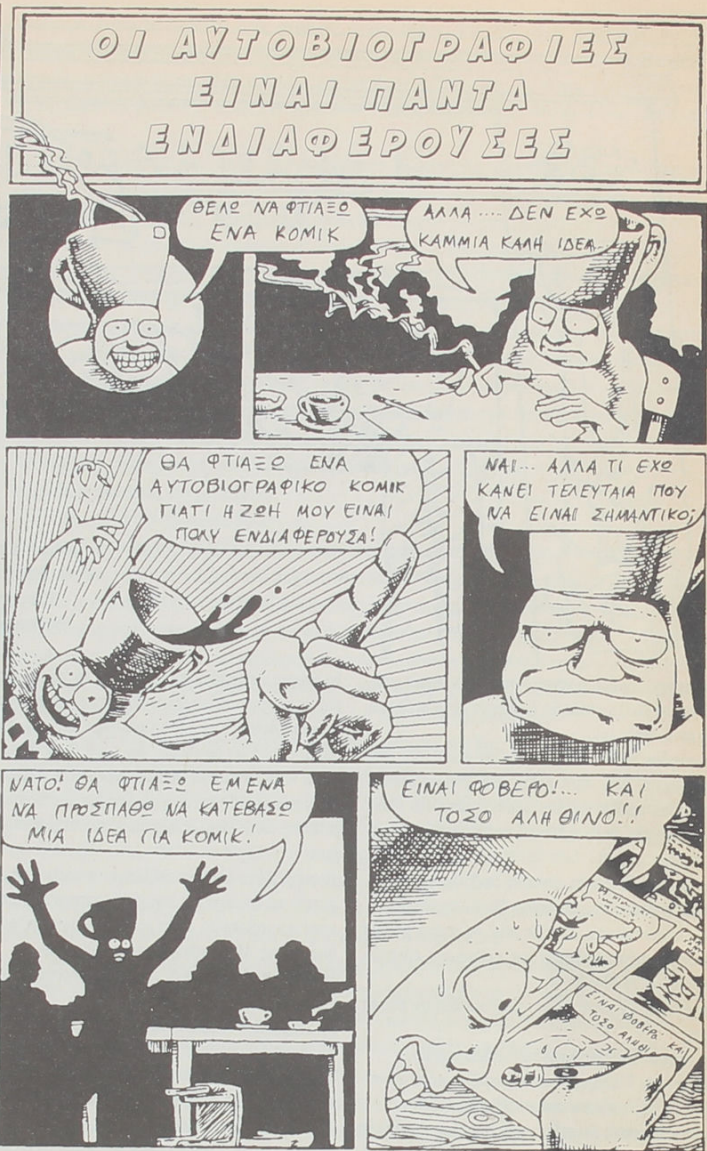

Γράφτηκε το 1980, κατά τη διάρκεια μιας κατάληψης και των περιπετειών της, από τον γ.μ. Αναδοπιστεύτηκε τον δεκεμβριον του '83, στο περιοδικό "εφημερη πόλη". Μερικά πράγματα έχουν αλλάξει από τότε, όπως ας πούμε η κοινωνικη γεωγραφια της ομόνοιας. Άλλα όχι...

ΦΥΣΙΚΑ ΟΠΩΣ ΚΛΕΙΝΕΙ ΕΤΣΙ ΚΑΙ ΑΝΟΙΓΕΙ - ΕΙΝΑΙ ΘΕΜΑ "ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ"

ΚΟΣΟΝΑ ΚΟΣΟΒΟ

Μικρές ιστορίες

ΣΙΩΠΗ

Να διακόψουμε λίγο τους συνειρμούς της στήλης; Η φωτογραφία από πάνω ήταν εξώφυλλο του TIME στις 17/8/1992.

Είναι μια φωτογραφία που τραβήχτηκε από τον βρετανό Εντ Βάλιαμ, στη Βοσνία - τότε. Είναι το στρατόπεδο συγκέντρωσης της Ομάσκα. Των σέρβων βέβαια. Με αιχμαλώτους μουσουλμάνους.

Δεν την είδατε πουθενά δημοσιευμένη - αλλά και να τη βλέπατε μπορεί να της ξεχνάγατε γρήγορα.

Εξάλλου σύμφωνα με τον σέρβο Ντάνκο Τάντιτς, που ήταν ο διοικητής του στρατοπέδου, αυτό δεν... υπήρξε ποτέ. Δεν ήταν στρατόπεδο, αλλά ένας καταυλισμός προσφύγων, απ' όπου ο καθένας έμπαινε και έβγαινε όποτε ήθελε. Σε μερικά χρόνια στην Ομάσκα οι φήμες θα λένε πως δεν υπήρξε καν στρατόπεδο προσφύγων - ένα ξενοδοχείο ίσως, τριών αστέρων...

Και αυτή η φωτογραφία; Α, μα είναι έργο των μουσουλμάνων! Και της αντισέρβικης προπαγάνδας. Ας πούμε το σύρματόπλεγμα: δεν ήταν από τη μεριά των μουσουλμάνων αιχμαλώτων (συγγνώμη: των τουριστών) αλλά από τη μεριά του φωτογράφου. Συμβαίνουν κι αυτά: η αιχμαλωσία είναι θέμα σχετικότητας. Ποιός είναι "μέσα" και ποιός "έξω";

Εύλογα όλα αυτά, ειδικά στον πολιτισμένο κόσμο. Πολύ περισσότερο που προσβάλλουν τους σέρβους.

Εύλογη και η άλλη εξέλιξη. Η τελική καταδίκη του Ντράγκαν Ερντέμοβιτς. Ενός από τους μισοφόρους του Αρκάν, που πήρε μέρος στη σφαγή της Σρεμπρένιτσα. Από το Διεθνές δι-

κα-στήριο για τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας...

Για την εν ψυχρώ εκτέλεση 70 άμαχων αιχμαλώτων (τόσους παραδέχτηκε ο Ερντέμοβιτς, ελπίζοντας στην επείκα του δικαστηρίου) 5 χρόνια φυλακή. Καλά διαβάσατε: πέντε χρόνια για εβδομήντα δολοφονίες. Αναγνωρίστηκαν φαίνεται όλα τα "ελαφρυντικά" για τον Ερντέμοβιτς - όπως ότι παραδόθηκε μόνος του.

Αλλά το μεγαλύτερο ελαφρυντικό για τον Ερντέμοβιτς, τον Τάντιτς, και όλους τους υπόλοιπους δεν λέγεται καθαρά: μουσουλμάνους καθάρισαν, από το ευρωπαϊκό εδαφος. Δεν έκαναν δα και κανα έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, έτσι δεν είναι;

Οπότε εύλογο δεν είναι για τον πολιτισμένο κόσμο, να περιμένει τόσα χρόνια πότε θα "εκραγει" το Κοσσοφοπέδιο; Κι αν κάνουν πως φοβερίζουν τον Μιλόσεβιτς - είναι στα πλαίσια των δημόσιων σχέσεων.

Με πόσο αίμα είπαμε γράφεται η λέξη σιωπή; Με πόση συνενοχή;

Τα λόγια του Νίκου έπεσαν στο κενό. Εικοσιπέντε χρόνια τώρα, για να μην πάμε ακόμα πιο πίσω, αυτή η κοινωνία, με τους θεσμούς και τους αντιθεσμούς της, με τις κανονικότητες και τις ιδιοτροπίες της, με τις ιδεολογίες και τις "ευαισθησίες" της, έμαθε να βλέπει πολλά από την κλειδαρότρυπα - και να μιλάει γι' αυτά με ανάλογο τρόπο. Εικοσιπέντε χρόνια τώρα η ελληνική "αριστερά" μαζί με όλες τις εξτρεμιστικές ουρές της, έμαθε να ποζάρει σαν μικροαστική αγιογραφία, έμαθε πως το σωστό και το πρόπον είναι να παριστάνει (και να αντιλαμβάνεται τον εαυτό της σαν) το θύμα. Το θύμα του "κράτους της δεξιάς", το θύμα των "δικτικών αρχών", το θύμα της καταστολής, το θύμα των "αστυνομικών σκευωριών".

Εικοσιπέντε χρόνια τώρα η mainstream ηθική και αισθητική του κοινωνικού ανταγωνισμού έμαθε στα ζόρια να το παίζει λούνα παρκ. Έμαθε να πλένει και να ξεπλένει τα χέρια και τις αμαρτίες της στην "αδωτητά" της. Έμαθε πως αυτά που έκανε τη νύχτα τη μέρα θα έπρεπε να τα κοροϊδεύει. Εικοσιπέντε χρόνια τώρα η αντι-καθεστωτική βία έδινε εδρά και εκεί το παρόν, άλλοτε δικαιολογημένα κι άλλοτε όχι, άλλοτε αυθεντική και άλλοτε πλαστογραφημένη - αλλά πάντα έμενε στο τέλος πανηγυρικά ορφανή. Εικοσιπέντε χρόνια τώρα το μισο-χριστιανικό μισο-λεγκαλιστικό είδωλο του "επαναστάτη" διαλύταν, με τη μεγαλύτερη φυσικότητα, σε "περαστικούς", "πλεκτάνες" και άγιους "κοινωνικούς αγωνιστές", άγνωστης γενικά ταυτότητας. Εικοσιπέντε χρόνια τώρα τα δικαστήρια, τα κόμματα, οι εφημερίδες, μαζί και οι κατηγορούμενοι με τους συμπαραστάτες τους έκλειναν πονηρά το μάτι οι μιν στους δε. Κι αυτό που κυκλοφορούσε ήταν πως το ιδανικό των επαναστατικών κύκλων είναι να συμπεριφέρονται σαν η γαλαρία της σχολικής αίθουσας: "ποιός; εγώ;" Εικοσιπέντε χρόνια τώρα κάτω από τον καυτό μεσογειακό ήλιο η αστυνομία αποτύγγανε στο "αντιτρομοκρατικό" της έργο - με το σπουδαίο αντίτιμο το άλλο έργο, το "τρομοκρατικό", να ξετυλιγεται κάπου ανάμεσα στα σκοτάδια και τα υπονοούμενα. Έφτασε, στο τέλος, τόσο που έπληξαν οι σιές, η συνεργασία με την αστυνομία να είναι απόδειξη αξιοπρέπειας - εκτός από επαγγελματικούς προσανατολισμούς.

Και να τώρα, μετά από εικοσιπέντε τέτοια χρόνια, που σκάει ένας Νίκος Μαζιώτης, για να πει το ανάποδο: "τι ποιός; εγώ; Βαράτε..." Παγωμάρα στη γαλαρία, σ' όλες της γαλαρίες. Γιατί το κάνει; Όχι πάντως για να προστατέψει την υπόληψη του την προσωπική - δεν το έχει ανάγκη. Μάλον για να σώσει, δ,τι μπορεί, από την τιμή μιας ηθικής συνεπειας και μιας δραστηκής ευθύνης που για τον ίδιο συμπυκνώνεται

Ένας πολιτικός κρατούμενος

στην ιδεολογία αναρχικός. Και που θα μπορούσε να έχει και άλλα ιδεολογικά ονόματα στο πέρασμα της ιστορίας. Για να σώσει αυτό που ζέρει (και ξέρουμε) πως λασπώθηκε, χλευάστηκε τόσο πολύ και τόσο εύκολα...

Η σύμβαση της αριστεροτάκτης αθωότητας θα πρέπει να ένοιωσε - όσο μπορεί ακόμα να "νοιώσει" - μια τεράστια όσο και αδίστη απειλή. Με τί κουράγιο διάολο όλοι αυτοί οι μετανοημένοι, που στο καιρό τους ονειρεύτηκαν, ορέχτηκαν ή δοκίμασαν επαναστατικές βόμβες και λαϊκούς στρατούς, να γυρίσουν τώρα να κοιτάζουν αυτόν τον εικοσιετήχρονο εργάτη που αντί να φορέσει τα κουρέλια του συνηθισμένου θύματος για να τους συγκινήσει στέκεται μπροστά τους ειλικρινής, θεδρατος στη μοναξιά του, και προπαντός γυμνός; Με τί κουράγιο όλοι αυτοί οι καθ' έξιν υπερασπιστές (αλλά και αναπαραγωγοί) της εξάλειψης κωτοπονηριάς του "επαναστατικού αντεργκράουτ" να γυρίσουν τώρα να αγχίζουν μια ομολογία την οποία, με νύχια και με δόντια, είχαν αποφύγει εικοσιπέντε ολόκληρα χρόνια; Με τί κουράγιο να γυρίσει να αναγνωρίσει αυτόν που είναι "παλιό" σου, "εγγόνι" σου πολιτικό, μα επιπλέον έχει την αναίθεια μιας αυτοπεποίθησης που ποτέ δεν του την έδωσες, γιατί ποτέ δεν την είχες - και δεν την είχες γιατί αυτό έλεγε πάνω πάνω το συμβόλαιο της νομιμοποίησής σου;

Ε ναι λοιπόν! Ο Νίκος Μαζιώτης λέει πως πήγε και έβαλε μια βόμβα, μισή βόμβα, ένα τέταρτο βόμβας - δεν έχει σημασία. Ο Νίκος Μαζιώτης λέει πως είχε μαζέψει πέντε, τρία, μισό πιστόλι - δεν έχει σημασία. Και λέει πως όλα αυτά τα έκανε εντός ενός αγώνα - αυτό έχει σημασία! Όχι μόνο επειδή είναι αλήθεια. Όχι μόνο επειδή είναι απόλυτα καθαρός. Αλλά και επειδή, εικοσιπέντε χρόνια μετά, το να "συμφωνεί" ή το να "διαφωνεί" κανείς μαζί του, με τις επιλογές του, με τα κριτήρια του, με τα πάθη του, με τα λάθη του, δεν είναι ούτε υποθέση καφενείου, ούτε παράσταση παραγκιόζης. Αλλά είναι μια υπόθεση που προκαταβολικά ή κάθε "θέση" είναι υποχρεωμένη να αναγνωρίσει πως ναι, τα πράγματα μπορεί να συμβαίνουν και έτσι: ναι, πάντα μπορούσαν να συμβαίνουν και έτσι: ναι, υπάρχουν αυτές οι επιλογές επειδή υπάρχουν και αλλιώς: κι όλα αυτά με την καταγωγή τους όχι στο θέατρο της παράνοιας ή των αστυνομικών δολοφονιών, αλλά στο αρχιπέλαγος του κοινωνικού ανταγωνισμού! Με δυό λόγια κάθε "θέση" είναι υποχρεωμένη να αναγνωρίσει πως ναι - η πολιτική δράση όχι μόνο μπορεί να είναι και βλαία, αλλά επίσης αυτή η βία μπορεί να έχει διάφορους τρόπους - υπό κρίση, πάντως...

Ναι. Αλλά αυτό. Τίποτα λιγότερο. Ποιός λοιπόν έχει τώρα το "κουράγιο" (μόνο για κουράγιο δεν πρόκειται...) να κάνει, ύστερα από εικοσιπέντε χρόνια ομιχλώδων και μερικές φορές πρόστυχων "αθωωτήτων" αυτήν την αναγνώριση; Όχι για να κάνει τον Νίκο Μαζιώτη Ιδαλία, επαναστάτη αρχάγγελο, ή ήρωα. Αλλά για να του αποδώσει αυτό που δικαιούται και αξίζει: την αναγνώριση του πολιτικού κρατούμενου. Την αναγνώριση, την κρίση, την κριτική, την συμπαράσταση - ναι. Αλλά επιτέλους: όχι απέναντι σε φαντάσματα, όχι απέναντι στη τσογλανία της "επαναστατικής μούρης" που πρώτα υπόσχεται την αδιαλλαξία και ύστερα συνθηκοποιεί για πλάκα... όχι! Απέναντι, δίπλα, σε έναν πολιτικό κρατούμενο. Σ' έναν "ένοχο" αγωνιστή...

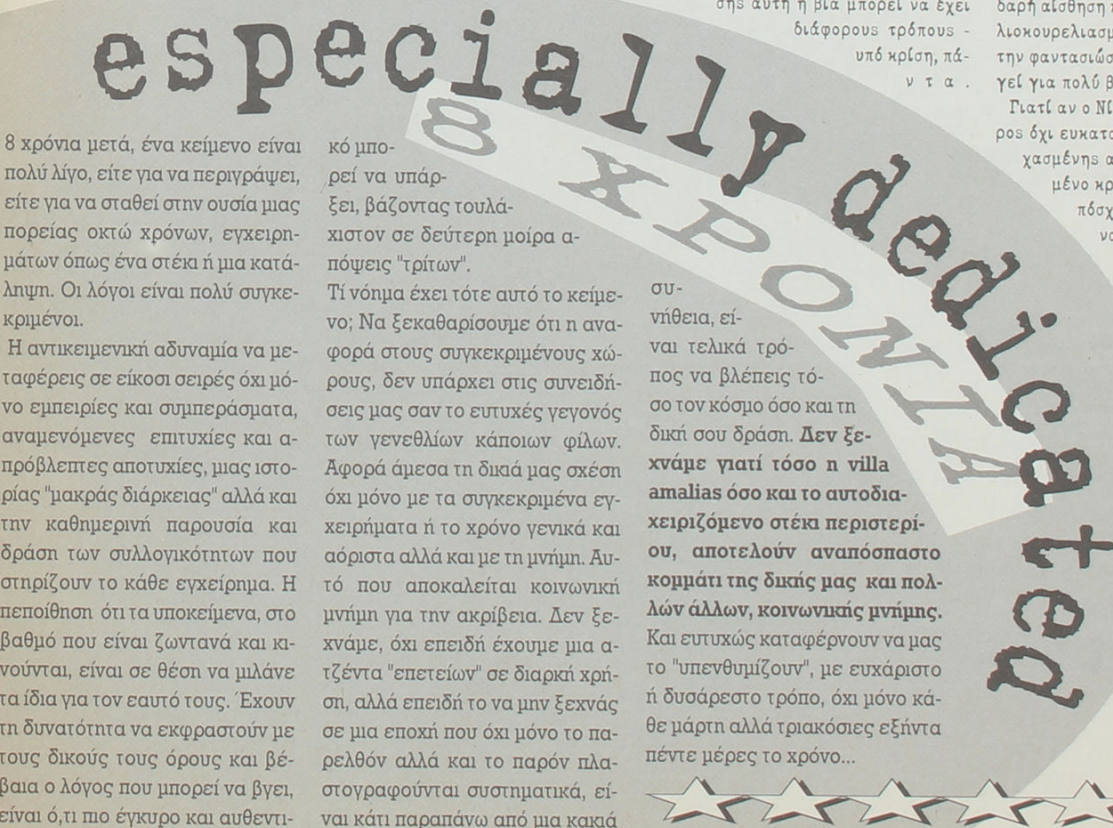
Τα λόγια του Νίκου έπεσαν στο κενό. Πολλά θα είχαμε να πούμε διαφωνώντας με όσα υποστηρίζει στα γραμμάτια του από τη φυλακή. Μα περισσότερο από όλα ξέρουμε πόσο γελοίο θα ήταν να αφήσουμε τις σποιοεσθήτες θέσεις και αντιθέσεις να λεηλατηθούν από τα αγόρια μαυλά και μάτια όσων δεν ένοιωσαν ποτέ την καρδιά τους να χτυπάει για κάτι έξω από τη τσέπη τους, το καβλί τους ή την ιδεολογική τους ξεφτίλα. Δε λέμε τίποτα λοιπόν. Λυσάμε μόνο που ο Νίκος καταφεύγει στις σελίδες της κρατικής μηχανής για να γυρέψει ούτε και ελευθερία του, αλλά την αλήθεια του. Λυσάμε όχι εναντίον του, αλλά εναντίον όλης αυτής της εικοσιετήχρονης (σέγουρα δεκαεπεντάχρονης) πανουκλιασμένης συνήθειας που έκανε τους πλαστογράφους συνεταίρους και συμπότες στα όνειρα, στα πάθη, στα αδιέξοδά μας. Λυσάμε που ο Νίκος βρίσκεται στη θέση που βρίσκεται, να είναι δηλαδή πολιτικός κρατούμενος, και να έχει χαθεί (αν ποτέ υπήρξε) αυτή τη γαμμημένη χώρα, και σ' αυτόν τον γαμμημένο "χώρο" των εξτρεμιστών) εκείνο το περιθώριο να παίζουν μπουνιές οι πολιτικές επιλογές και να περισσεύει και κάτι ανθρώπινα συντροφικού να σταθεί στο πλάι του κρατούμενου, χωρίς ιδιότητες και χωρίς δοξολογίες.

Λυσάμε, αλλά υπάρχει κάτι που πρέπει να το φροντίσουμε, και δεν είναι καθόλου εύκολο: να αναγνωρίσει ο πολιτικός κρατούμενος, να σπάσει η σιωπή, το κενό γύρω του. Έχουμε τη συναίσθηση πως είμαστε μια ασημαντή ποσότητα - όμως υπάρχει κάτι που μας αναλογεί απ' αυτό.

Και δεν μας αναλογεί ούτε από φίλια, ούτε από την πλαβάρη αίσθηση κάποιου "συντροφικότητας", ούτε από την χιλιοκουρελιασμένη υποχρέωση της αλληλεγγύης, ούτε από την φαντασίωση μιας ηρωικής συνεχούς. Όχι. Μας αναλογεί για πολύ βαθύτερους λόγους.

Γιατί αν ο Νίκος πίσω από τα σίδερα και κάτω από το βάρος όχι ευκαταφρόνητων ποινών σηκάνει το μπόδι μιας ξεχασμένης ακεραιότητας, κιαν από αυτόν τον στριμγυμένο κρατούμενο η πολιτική (όχι σαν αφηρημένη υπόθεση αλλά σαν ενεργό πάθος) κάνει ξανά ένα σάλτο για να πει πως δεν είναι όλα τεχνάσματα και τεχνικές, για να πει πως υπάρχει και κάτι που μπορεί να είναι παγιωμένο, ναι, μπορεί να είναι αποπροσανατολισμένο, ναι, αλλά θυμημένο, αγριεμένο, δε στρώνει κώλο ούτε παραδίνεται σε καφενεία και συνήθειες, πετάει πέτρες στην αστυνομία, φτύνει στρατούς και σύμβολα, κι ανεμίζει έξω ή ώρα το πρωί μέσα στο κρύο ηγαίνοντας για μεροκάματο στη Ροσινιέλ, προλεταριακό (μη ξεχνιάσατε) ναι λοιπόν, υπάρχει κάτι που οι συμβιβασμένοι το ονομάζουν "μούραλα", - ε, αυτή την ξέρουμε καλά. Ή ξέρουμε και μας ξέρει.

Και δε θα την αφήσουμε, δε θα τον αφήσουμε, ούτε στη σιωπή, ούτε στη ντροπή, ούτε στη λήθη.

Όχι άλλες εικόνες, όχι άλλες στυλάτες πόζες επαναλαμβανόμενες στη νιοστή δύναμη, αυτά που έχουμε δει φτάνουν και περισσεύουν, αρκούν για να καταλάβουμε περί τίνος πρόκειται, το έχουμε ήδη αντιληφθεί, το γεμάτο μυς σώμα αυτού του εικοσάχρονου σπορτσμαν μας το επιβεβαιώνει **η κίνηση αργοπεθαίνει, το βλέμμα τείνει να γίνει είδος προς εξαφάνιση**, το μόνο που αντικρύζεις είναι λουσατά κάδρα, κάδρα με πόδια, κάδρα αφίσεις, κάδρα απρόσωπα βρίσκονται παντού, κάθε ώρα και στιγμή επιβεβαιώνουν ότι μόνο την ύπαρξή τους αλλά και την κυριαρχία τους, πανηγυρίζουν για τη νίκη τους που μοιάζει να είναι ολοκληρωτική, "είμαστε η πλειοψηφία, ό,τι "δε φέρνει" έστω και λίγο στο δικό μας προφίλ, είναι καταδικασμένο όχι απλά να πεθάνει αλλά ούτε καν να υπάρξει", έχει κανείς αντιρρήσεις (?) και γιατί να έχει άλλωστε, είναι όλα τόσο καλά βαλμένα στη θέση τους που όλοι θα έπρεπε να είναι απόλυτα ικανοποιημένοι, "μα όχι κοιτάτε τον πολιτισμό μας"

κοιτάτε αυτή τη δεκαεξάχρονη που κάνει τα πάντα να μοιάζει τουλάχιστον δέκα χρόνια μεγαλύτερη, κοιτάτε όλες αυτές τις τριανταπεντάρες πόσο καλά έχουν αφομοιώσει το baby look, ε βέβαια, ούτε ένας τυφλός δε θα καταλάβαινε τη διαφορά, κι όλα εκείνα τα κατατρομαγμένα και φοβισμένα αρσενικά που φυσκάνουν όλο ανδρισμό μέσα σε ρούχα δύο νούμερα μικρότερα, σου δίνουν την εντύπωση πως γέμισε ο τόπος από φτηνά αντίγραφα του

Αλ Πατσίνο, και τώρα ως "ζουμάρει" λίγο ο φακός, κοιτάτε τους

μαζί, πλάι πλάι, εκείνος κι εκείνη, η επόμενη πράξη του έργου προβλέπει κάδρο με γυαλισμένο αυτοκίνητο, κι εκείνοι μέσα σ' αυτό χαμογελάνε όπως στη διαφήμιση που είδαν προχτές, διασκεδάζουν σαν τους ήρωες της αγαπημένης τους σαπουνόπερας, "και το ξέρω Μαρία, δεν είναι αυτός ο ρόλος που μου ταιριάζει αλλά όλοι κάπως έτσι ξεκίνησαν, ας βάλουμε λοιπόν τα δυνατά μας, δεν έχουμε δα και τίποτα να χάσουμε, σάμπως είναι η πρώτη φορά που θα κάνουμε τους μαλάκες;" μα δεν είναι υπέροχο το πόσο επιτυχημένα στριμώνονται ο καθένας, η κάθε μια στο κάδρο που τους αντιστοιχεί, όλοι σίγουροι και επιτυχημένοι, όλες γελαστές και πρόσχαρες, δεν μπαίνουν καν στον κόπο να επιλέξεις, δεν υπάρχει περίπτωση να πέσεις στην παγίδα να νοιώσεις, αποκλείεται να κάνεις το λάθος να ερωτευτείς, και αυτή η εκδοχή ανήκει πλέον στο χώρο του μεταφυσικού, το ξέρετε, το ξέρουμε, **στους σύγχρονους παραδείσιους της κατανάωσης, δεν υ-**

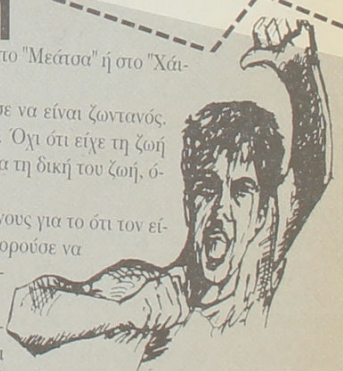
πάρχει χώρος για συναισθηματισμούς και αναχρονιστικές μαλακίες, "με κοίταξε δε με κοίταξε, με άγγιξε δε με άγγιξε, μου μίλησε δε μου μίλησε", τί νόημα έχουν όλα αυτά και ποιος τ' αντιλαμβάνεται πλέον, υπάρχουν πολύ πιο σοβαρά πράγματα ν' ασχοληθεί κανείς, φράγκα, καριέρα, επιτυχία, αυτά αρκούν, φτάνουν για ν' αγοράσεις, για να καταναλώσεις τα προηγούμενα, αυτό είναι που λένε "σες ευκαιρίες για όλους", όλοι μα έχουν πρόσβαση στο feeling, κυκλοφορούν προσπεκτους για όλα τα γούστα, "τιμές προσιτές, δεχόμαστε και VISACARD, ετοιμοπαράδοτο με όλα τα κομφορ, ευκολίες στον

τρόπο πληρωμής, ειδικές παραγγελίες για συναισθηματικά ανάπηρους" αυτό είναι το καινούργιο κόλπο, αγόρασε το κάδρο που σου ταιριάζει κι ακόμη κι αν σου 'ρθει κάπως στριμώκωλο, δεν τρέχει μία, θα το συνθίσεις, "έξις δευτέρα φύσις", κι άμα έχεις τώρα στο πιάτο μ' ένα τηλεφώνημα τη δεύτερη φύση, δεν είσαι για να μπαίνεις σε διαδικασία να ψάχνεις την πρώτη, που να τρέχεις τώρα να βρεις το γνήσιο ανταλλακτικό, ψωνίζεις μια μιμησιόνη ζωή μιμησιόνης made in TV κι έχεις λύσει το πρόβλημά σου, ε μπορεί να μη σου έρχεται ακριβώς όπως τη γουστάρεις αλλά τη δουλειά της την κάνει, σου κάνει στην πορεία κι ένα ρεκτιφιέ το αφεντικό σου, με το αζημίωτο βέβαια, ρίχνει και μπόλικο λαδάκι να δουλεύει καλύτερα, και το μιμησιόνη μοιάζει καλύτερο κι από εργοστασιού, ξυπνάς το

πρώι και κοιτάς τον καθρέφτη κι αντί να δεις τα αγουροξυπνημένα μούτρα σου, βλέπεις το Ρόμπερτ ντε Νίρο στο "Κάποτε στην Αμερική", ξεκινάς να πας σα μαλάκας για δουλειά κι νομίζεις πως είσαι ο συκωρεμένος ο Τζιαν Μαρία Βολοντέ στο "Η εργατική τάξη πάει στον παράδεισο", και δε λέω τ' αφεντικά είναι καλοί μαστόροι, γνωρίζουν καλά το αντικείμενό τους, σου σφίγγουν δυο βίδες κι εσύ νομίζεις πως άλλαξε η ροή της ιστορίας του κόσμου, κι αν μιλάγαμε βέβαια για μηχανάκια τα πράγματα θα ήταν πολύ πιο απλά, το παπί είτε "μαριά" ανταλλακτικό του φορέσεως, είτε μιμησιόνη, όπως και νά 'χει θα σε πάει, αλλά μια ζωή μιμησιόνη για να τσουλήσει δε φτάνει ο μαστορας... πρέπει κι εσύ από καιρό να έχεις "βαρέσει μπιέλα"...

Just another Victim

Εκείνος μπορεί να βρισκόταν οπουδήποτε... Στο "Καραϊσκάκι", στο "Μεάτσα" ή στο "Χάμπουρι", στον πειρατά, στο μιλάνο ή στο λονδίνο... Ευτυχισμένος που μετά κι απ' αυτό το weekend εξακολουθούσε να είναι ζωντανός. Δεν του άξιζε ο υπότιπλος, "ο τυχερός θάνατος ενός χουλιγκάνου". Όχι ότι είχε τη ζωή του και σε μεγάλη υπόληψη. Το μόνο που τον είχαν μάθει τόσο για τη δική του ζωή, όσο και για των άλλων, ήταν να την υποτιμάει... Ήξερε ποι οι έφταιγαν. Τους μισούσε, τους θεωρούσε υπεύθυνους για το ότι τον είχαν καταδικάσει στην αιώνια μίζερια του. Ποτέ όμως δεν θα μπορούσε να τους εκδικηθεί. Γνώριζε αντίθετα πως το μίσος του γι' αυτούς πολύ εύκολα έβρισκε διέξοδο, όταν αντίκριζε τον εχθρό. Γι' αυτόν, το να κατασκευάζει εχθρούς ήταν το πιο εύκολο πράγμα. Όταν δεν υπήρχαν μπάτσοι, υπήρχαν οι βάζελοι, και μετά οι Ζωγραφιάτες, μετά οι φλώροι, στο τέλος υπήρχε ότι ήταν πιο βολικό για την περίπτωση. Όλοι το ίδιο κάνουν, σκεφτόταν. Βρίσκουν έναν "του χεριού τους" για να ξεσιάσουν. Απλά, εμείς βρισκόμαστε στο δρόμο και λογικά τα πράγματα είναι πολύ πιο χοντρά. Το μόνο που ξέρουν να λένε είναι πως η βία στα γήπεδα αυξάνεται. Νά 'ταν μόνο εκεί, καλά θά 'τανε. Ρίξτε μια ματιά στα σπύτια σας που έχουν γεμίσει κάγκελα, θυμηθείτε το σεκιουριτά του μαγαζιού σας και θα καταλάβετε τί λέω. Νιώθετε πως απειλήστε, γιατί ξέρετε καλύτερα από μένα, πως η βία σ' αυτή τη γαμημένη πόλη βρίσκεται παντού. Σε κάθε κίνηση, κάθε ματιά, κάθε συναλλαγή, είναι παρούσα. Οι δικοί μας "εμφύλιοι πόλεμοι" δεν είναι οι μοναδικοί. Υπάρχουν πολλοί ακόμη που αφορούν πολλούς περισσότερους από τους άμεσα εμπλεκόμενους. Κι αν ακόμη σήμερα, εμείς είμαστε τα θύματα ή οι θύτες, μην ξεχνάτε πως πολύ εύκολα μπορεί ε- του δρόμου παραμονεύει ο κίνδυνος. Μέσα κι έξω από τα γήπεδα, έχει κηρυχθεί ο πόλεμος όλων εναντίον όλων. Κι αυτός δεν αφορά μόνο τους μαχαιρωμένους χουλιγκάνους... Τί λέτε;

ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ CLUB

MEMPHIS
Boulevard 5, Αθήνα
τηλ. 7224104

MILLION DOLLARS
186
τηλ. 9642657

MY BETTER
τηλ. 9642657

NET CLUB
τηλ. 9642657

NEXT
τηλ. 7241173

MEMPHIS CLUB
τηλ. 7487548

TARIUM ARENA (ALBOS)

AN CLUB
τηλ. 3309566-7

APOLLO
τηλ. 9014423

ABANTE
τηλ. 7260102

BE-BOP
τηλ. 7221738

HALF NOTE
τηλ. 971...

APALDO...

φάξτε φάξτε

βρείτε τον αργό θάνατο που σας ταιριάζει

χωρίς ρίσκα χωρίς περιττές συγκινήσεις

ΔΙΑΛΕΞΤΕ ΕΝΑΝ

απο τους χιλιάδες συνηθισμένους θανάτους

και αυτοκαταστραφείτε

κάντε τη ζωή σας

μια ακόμη κακιά συνήθεια

μέχρι να απαλλαγείτε κι απ' αυτή

THAT'S PROGRESS